

DOKUMENTY A MATERIÁLY

ÚŘAD ČS. VOJENSKÉHO PŘIDĚLENCE V BERLÍNĚ V KRIZOVÉM ROCE 1938 VE SVĚTLE NEZNÁMÉHO DOKUMENTU

MILAN VYHLÍDAL – MATEJ MEDVECKÝ

VYHLÍDAL, M. – MEDVECKÝ, M.: CS Military Attaché Office in Berlin in the Crisis Year of 1938 in the Light of an Unknown Document. *Vojenská história*, 4, 22, 2018, pp 132-159, Bratislava.

The published document represents a unique written testimony on the functioning of the Czechoslovak Military Attaché Office in Berlin, in the period most exposed from the Czechoslovak point of view – in 1938. This is a unique historical document considering the extensive shredding of the military intelligence service documents in 1938 and 1939, but also because the main protagonists of the events could no longer provide their testimony. During the World War Two, the Czechoslovak Attaché in Berlin, Colonel of the General Staff, Antonín Hron, was imprisoned by the Nazis for his resistance activity and died shortly before the war ended. The air force attaché, F/Lt. Jaroslav Malý, died in 1941 in Great Britain as the member of RAF. The memories of as yet unknown sergeant of the office service have remained the only testimony of a direct participant of the events at the Czechoslovak Military Attaché Office in Berlin, one of the most exposed offices of the pre-war Czechoslovakia attachés.

Military history. Czechoslovakia – Germany. 1938. Czechoslovak Attaché Office in the light of an unknown document.

Úvodem

Následující řádky přináší písemné svědectví o fungování exponovaného Úřadu československého vojenského přidělence v Berlíně v roce 1938. Vzhledem k rozsáhlým skartačním zákrokům z let 1938 až 1939 jde svým způsobem o vzpomínky unikátní.¹ Tento fakt potvrzuje i skutečnost, že o aktivitách úřadu vojenského přidělence v uvedeném období nemohli po válce podat svědectví ani hlavní protagonisté. Vojenský přidělenec v Berlíně plk. gšt. Antonín Hron² byl za války kvůli odbojové činnosti vězněn a zemřel

¹ Více k absenci pramenné základy nejnověji např.: STRAKA, Karel. *Rekonstrukce československé agenturní sítě a jejich výsledků z let 1933–1939 (Zpravodajské ústředí)*. Praha : MO ČR, 2017, s. 305-306. ISBN 978-80-7278-709-8.

² Antonín Hron (1891–1945) v průběhu 1. světové války bojoval na italské frontě. Po vzniku Československa se přihlásil do nově vzniklé armády, se kterou prodělal boje s Poláky na Těšínsku a také tažení proti maďarským bolševikům na Slovensku. V roce 1922 absolvoval Válečnou školu v Praze. Poté zastával různé velitelské a štábní funkce. V srpnu roku 1937 nastoupil stáž u 2. (zpravodajského) oddělení HŠ v Praze. Od 1. října 1937 do 30. června 1939, kdy byl odvolán, konal službu jako vojenský atašé ČSR v Berlíně s akreditací pro Dánsko a Nizozemí. Po odvolání se zapojil protinacistického odboje v rámci Obrany národa. Dne 14. prosince 1939 ho zatkl gestapo. V roce 1943 byl odsouzen na pět let káznice. Po odpykání trestu nebyl propuštěn, ale odeslán do koncentračního tábora Flossenbürg. Zde 12. dubna 1945 zemřel na celkové vyčerpání při pochodu smrti. *Vojenské osobnosti československého odboje 1939–1945*. Kol. aut. Praha : AVIS, 2005, s. 305-306. ISBN 80-7278-233-9.

těsně před jejím koncem a letecký přidělenec a současně Hronův zástupce škpt. let. Jaroslav Malý³ padl v roce 1941 ve Velké Británii jako příslušník RAF.

Přes výše uvedené se ve fondu 2. oddělení HŠ MNO, jehož část je deponovaná v Archivu bezpečnostních složek v Praze, podařilo nalézt ojedinělé písemné svědectví o práci úřadu vojenského přidělence v Berlíně koncem dramatických 30. let 20. století.⁴ Jeho autorem je bohužel doposud neznámý rotmistr kancelářské služby, který v úřadě pracoval již od dob Hronova předchůdce plk. gšt. Eduarda Horáka⁵, konkrétně tedy od června roku 1936 do ledna roku 1939.⁶ V dokumentu se ve věci autorství uvádí pouze, že ho zpracoval „Šedivec“ (krycí jméno) začátkem února 1946, dále navíc s notickou: „*Převzato od „B“ skupiny*“⁷ dne 11. 2. 1946.“⁸

Samotné okolnosti vzniku dokumentu není těžké domyslet. Na přelomu let 1945 a 1946 se na 2. oddělení HŠ aktualizovaly předpisy pro vojenské přidělence a právě nové směrnice měly nahradit ty stále platné pocházející z roku 1923. Při této příležitosti se personálně i finančně oslabená zpravodajská služba, která v obnoveném Československu zabezpečovala už jen „ofensivní zpravodajství“, snažila koncentrovat také poznatky z nedávné minulosti, vše navíc zřejmě s ohledem na exponovaná předválečná pracoviště. Tak vznikl nejen předkládaný dokument, ale i obdobný týkající se působení československého vojenského přidělence v Polsku, který je však velmi krátký a informačně slabý.

Přínos dokumentu pro poznání práce vojenského zpravodajství před válkou na nejexponovanějším úřadě je nesporný. Při studiu dokumentu je však také zřejmé, že autor – ač měl dobrou vůli práci úřadu vojenského přidělence v Berlíně přiblížit co nejvěcněji – neměl a vlastně ani nemohl mít dostatek informací na podání komplexního pohledu.

³ Jaroslav Malý (1905–1941) v letech 1923–1925 absolvoval Vojenskou akademii v Hranicích na Moravě. Po absolvování pilotní školy působil v různých funkcích u různých leteckých jednotek. V lednu roku 1935 došlo k jeho přemístění ke 2. oddělení HŠ a již 16. února 1935 byl přemístěn k čs. vojenskému přidělenci v Berlíně. Dne 10. května 1935 byl jmenován leteckým přidělencem. Z Berlína se vrátil spolu s plk. gšt. Antonínem Hronem 30. června 1939. Již 22. srpna 1939 opustil Protektorát a přihlásil se do československé armády ve Francii. Po pádu Francie se přesunul do Velké Británie, kde bojoval ve svazku 310. čs. stíhací peruti. V říjnu 1940 utrpěl zranění, kterému 6. června 1941 v Londýně podlehl. In memoriam byl povýšen do hodnosti pplk. letectva. VÚA-VHA, Sb. Kvalifikační listiny, Kvalifikační listina Jaroslava Malého, nar. 1905.

⁴ ABS, f. 2. oddělení Hlavního štábu MNO, rok 1946, č. j. 4020-4269.

⁵ Eduard Horák (1887–?) v letech 1. světové války bojoval na v rámci R-U armády na ruské, italské i francouzské frontě. Po vzniku Československa se zúčastnil bojů na Těšínsku a jižním Slovensku. V letech 1921–1922 absolvoval Válečnou školu v Praze. Poté zastával řadu velitelských a štábních funkcí. Dne 30. listopadu 1933 byl ustanoven vojenským přidělencem ČSR v Berlíně se současnou akreditací pro Holandsko a Dánsko. Na podzim roku 1937 byl ve funkci vystřídán plk. gšt. Antonínem Hronem. Po okupaci Československa došlo v červenci roku 1939 k jeho přijetí do Vládního vojska, kde působil jako velitel inspektorátu III v Brně. V srpnu roku 1940 byl povýšen do hodnosti generála III. třídy. Dnem 1. července 1947 došlo k jeho přeložení do výslužby. VÚA-VHA, Sb. Kvalifikační listiny, Kvalifikační listina Eduarda Horáka, nar. 1887.

⁶ Určitou indicií vedoucí k možnému ztotožnění uvedeného rotmistra může posloužit informace z dokumentu z 10. června 1953, ve kterém se plk. v. v. Eduard Horák odvolává proti snížení důchodu. V odvolání se věci přešetření jeho předválečné činnosti doslova uvádí: „*Mám za to, že z mých bývalých spolupracovníků v Berlíně jest na živu jen snad býv. praporčík Josef Horáček, který by mohl podati částečné svědectví o mé působnosti a mém chování v Berlíně.*“ Josef Horáček je zde bohužel uvedený bez bližších údajů, které ho, vzhledem k četnosti uvedeného jména a příjmení, činí obtížně identifikovatelným. VÚA-VHA, Sb. Vojenské osobní spisy, Vojenský osobní spis Eduarda Horáka (1887), *Věc: Výměr o snížení důchodu – odvolání z 10. června 1953*, s. 3.

⁷ Skupina B – Pátrací (ofenzivní) skupina 2. (zpravodajského) oddělení HŠ MNO.

⁸ ABS, f. 2. oddělení Hlavního štábu MNO, rok 1946, č. j. 4020-4269.

Úřad vojenského přidělence v Berlíně

Samotný Úřad vojenského přidělence Republiky československé v Berlíně vznikl 15. března 1921 a od roku 1927 stejně jako další úřady vojenských přidělců v zahraničí natrvalo podléhal 2. (zpravodajskému) oddělení HŠ MNO. Základním úkolem vojenského přidělence bylo zastupovat československé vojenské zájmy nejen v Německu, ale do října roku 1937 také v Holandsku a do května 1938 v Dánsku. Ve vedení úřadu se v době předmnichovské republiky postupně vystřídali plk. gšt. Emil Hondl (1921–1923), plk. gšt. František Marvan (1923–1927), plk. gšt. Rudolf Hanák (1927–1929), plk. gšt. Jaroslav Němeček (1929–1933), a v pohnutých 30. letech 20. století již zmínění plk. gšt. Eduard Horák (1933–1937) a plk. gšt. Antonín Hron (1937–1939).⁹

Postavení berlínského úřadu bylo ale svým způsobem zvláštní. Zatímco úřady v dalších státech zpravodajského zájmu, tedy ve Vídni a Budapešti, zaujímaly stabilní pozici mezi ofenzivními subjekty, u ostatních zahraničních působišť vojenského informačního systému docházelo ke změnám. Od konce roku 1935 přestaly na seznamu ofenzivních pracovišť figurovat úřady vojenských atašé v Paříži a v Berlíně, přičemž berlínské pracoviště bylo ze systému ofenzivního zpravodajství vyjmuta v průběhu roku 1936.¹⁰

Pohnutky k tomu měly nepochybně politický charakter. Dřívější přítomnost berlínského úřadu na seznamu ofenzivních pracovišť je logická, nicméně stěží prostupná bezpečnostní opatření a všudypřítomná pozornost nacistického aparátu činila činnost vojenského atašé těžko myslitelnou. Vzhledem k napětí mezi Německem a Československem bylo navíc krajně neprozíravé zavdávat nacistům důvod k protičeskoslovenským útokům.¹¹

Vojenský přidělenec v Berlíně tak v podstatě neřídil tajnou agenturu. Nebyly mu ani přiděleny náležitosti pro její registraci. Jak se dále přesvědčíme, tak informace příslušníci úřadu opatrovali běžnými prostředky z tzv. otevřených zdrojů, jejichž využití jim dovoľoval status vojenských atašé.¹²

Po podepsání a přijetí mnichovského diktátu se poměr mezi nacistickým Německem a Československem zásadně změnil. Vojenský přidělenec v Berlíně neměl žádnou šanci svým odmítavým postojem proti výzvě odevzdat úřad německým diplomatům situaci zvrátit či vytvořit vhodné podmínky pro své další diplomatické pokračování ve prospěch československé státní věci. Československo-německé vztahy se po 30. září 1938 změnily v potupnou podřízenost německému sousedovi, přičemž se oficiálně musela prezentovat vůle k co nejužší spolupráci.¹³

Plk. gšt. Antonín Hron ve funkci vojenského přidělence prožil nejen mnichovské události, ale také německou okupaci zbytků českých zemí v březnu roku 1939. Dne 16. března 1939 byl vyzván k odevzdání úřadu a až do 21. března byl k dispozici legačnímu radovi Hassu von Etzdorfovi,¹⁴ který se za dozoru gestapa dožadoval veškerého úředního a zvláště zpravodajského materiálu. To co mu bylo poskytnuto, nemělo však valnou cenu. Likvidaci úřadu dokončil československý chargé d'affaires Miroslav Schubert¹⁵ a budova úřadu se stala majetkem německého Zahraničního úřadu.¹⁶

⁹ FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav. *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920–1938*. Praha : Libri, 2006, s. 661. ISBN 978-80-7277-256-8.

¹⁰ Ref. 1, s. 307-308.

¹¹ Ref. 1, s. 307.

¹² Ref. 1, s. 307-308.

¹³ ZUDOVÁ – LEŠKOVÁ, Zlatica. *Zapomenutá elita. Českoslovenští vojenští diplomaté v letech 1938–1945*. Praha : Mladá fronta, 2011, s. 28. ISBN 978-80-204-2165-4.

¹⁴ Hass von Etzdorf (1900–1989).

¹⁵ Miroslav Schubert (1895–1991).

¹⁶ Ref. 13, s. 30.

Následující řádky přinášejí přepis textu věnující se různou intenzitou situací aktivitám úřadu československého vojenského přidělence v Berlíně v letech 1936–1939. Samotný autor – prozatím neznámý rotmistr kancelářské služby – dal uvedené písemnosti do vínku řadu limitů. Řadu skutečností zde neuvádí zcela přesně nebo pod vlivem znalosti širších souvislostí. Některé informace zde uvedené jsou zprostředkované jeho nadřizenými, což samo o sobě může sebou nést mnoho těžkostí. Některá autorem popsané fakta jsou i nyní těžko ověřitelná. V textu byly opraveny gramatické chyby, zjevné překlady ve slovech a vlastních jménech. Pro snazší orientaci byla také doplněna interpunkce, přičemž zvláštní, často zbytečně košatý, písemný projev pisatele zůstal zachován. I přes výčet editorských zásahů a poznámek jde o jeden z mála pramenů, pokud ne jediný, který v detailním líčení poodkrývá problematiku činnosti Úřadu vojenského přidělence v Berlíně před 2. světovou válkou.

Personální obsazení Úřadu vojenského attaché RČS v Berlíně v r. 1936–1939:

Do Berlína k Úřadu vojenského attaché RČS jsem byl přidělen jako rotmistr kancelářské služby dnem 16. června 1936 a téhož dne jsem dojel z Prahy a nastoupil službu.

Toto času byl Úřad vojenského attaché RČS v Berlíně personálně obsazen takto:

1) vojenským attaché akreditovaným u říšské německé vlády byl plukovník gšt. Eduard Horák,

2) leteckým attaché akreditovaným u říšské německé vlády a současně u říšského ministerstva letectví byl kpt. let[ectva] pol[ní] pil[ot] Jaroslav Malý.

K těmto dvěma čl. důstojníkům jsem byl přidělen jako rotmistr pro kancelářskou službu, účetní a po zapracování jsem prováděl v největší míře fotografování a kopírování fotografickou cestou důležité dokumenty a prospekty, plány a náčrtky nejmodernějších zbraní, které jsme mohli získati prostřednictvím agentů¹⁷ od velkých německých zbrojařských podniků, jako např.: Borsig – zbrojařské závody v Německu (Berlín), Kruppovy závody v Německu (Essen) také od továrny Solothurn ve Švýcarsku.

Úřad voj. attaché RČS v Berlíně měl úřední název:

a) pro vojenského attaché:

v češtině: Vojenský attaché RČS v Berlíně

v němčině: Militär-Attaché der Tschechoslowakischen Republik in Berlin

b) pro leteckého attaché:

v češtině: Letecký attaché RČS v Berlíně

v němčině: Luftfahrtattaché der Tschechoslowakischen Republik in Berlin

Oba tito naši vojenští přidělenci – tak řečeno po stránce diplomatické podléhali říšskému ministerstvu války – po stránce speciálně vojenské podléhal však vojenský attaché, t. j. plk. gšt. Horák říšskému min. války (oddělení cizích vojenských přidělců – německy: Attachégruppe – tehdejší přednosta byl major i. G. von Pappenheim¹⁸, později major i. G. von Melenthin).¹⁹

Po stránce letecké podléhal náš letecký attaché, t. j. kpt. Malý říšskému ministerstvu letectví (oddělení cizích voj. let. přidělců – německy: Luftfahrtattaché Gruppe – tehdejší přednosta byl pplk. Hanesse²⁰).

Plukovník Eduard Horák byl odvolán z Berlína dnem 1. října 1937 (odejel až dne

¹⁷ Uvedené tvrzení je zavádějící, protože čs. vojenský přidělenec v Berlíně tajnou agenturou nedisponoval.

¹⁸ Friedrich-Carl Rabe von Pappenheim (1894–1977), zkratka i. G. odpovídá čs. zkratce gšt.

¹⁹ Horst von Mellenthin (1898–1977).

²⁰ Friedrich Carl Hanesse (1892–1975).

14. října 1937) a byl vystřídán plukovníkem gšt. Hronem Antonínem, který dojel do Berlína dne 3. října 1937 v 5 hod. odpo. – vlastním autem.²¹

Ubytování Úřadu vojenského attaché RČS v Berlíně:

Úřad voj. attaché RČS v Berlíně byl ubytován v budově vyslanectví RČS v Berlíně a to: Berlin W – 35

Rauchstrasse 27

V této vyslanecké budově jsme měli vyhrazeny v II. poschodí 2 místnosti a to:

Jednu velkou místnost v rozměrech cca 10 x 6 m, ve které pracoval kpt. Malý a já a jednu menší místnost o rozměrech cca 6 x 4 m, ve které pracoval plk. Horák – později plk. Hron.

Nájemné za tyto místnosti bylo hrazeno v Praze přímo mezi MNO a min. veř. prací (budovy našich úřadů v cizině byly tehdy v I. republice po stránce právní majetek ministerstva veřejných prací), správě budov našeho vyslanectví v Berlíně jsme hradili pouze procentuálně světlo, vodu a otop. Úklid jsme platili sami z naší voj. pokladny.

Vybavení naší kanceláře bylo následující:

I. místnost (velká): jeden těžký psací stůl s křeslem pro kpt. Malého a druhý těžký psací stůl s křeslem jsem používal já. Uprostřed pokoje se nacházel stůl s dlouhou mramorovou deskou o rozměru 2 x 1 m s několika židlemi naasedání, dále dvě skříně: jedna sloužila na kancelářské potřeby a druhá jako knihovna, dále byla tam větší třípatrová police na časopisy. Mimo toho jsme měli velkou pancéřovou skříň – 2 m vysokou (pokladnu), která sloužila každý den na uschování všech spisů, jednacích protokolů, šifry, razítka, malou příruční pokladnu s peněžní hotovostí a všechny důležité papíry. Klíče od pokladny měl u sebe plk. Horák – event. později Hron, v jejich nepřítomnosti kpt. Malý. V této místnosti jsme měli také psací stroje a sice: 1 stroj s dlouhým válcem Underwood, 1 normální stroj Underwood a 1 malý přenosný stroj Underwood – Portable.

Já na svém stole psacím jsem měl také :telefon s manipulační skříňkou pro rozhovory s vyslanectvím a později telefonní linku také přímou.

II. místnost (menší) byla pracovní plk. Horáka- event. plk. Hrona. Zde byl také těžký psací stůl s křeslem, jeden kulatý stůl s pohovkou a dvěma křesly. Zde konferoval plk. Horák – event. Hron s jinými vojenskými přidělenci a také zde v této místnosti pracoval.

Fotolaboratoř jsem měl ve svém bytě se všemi přístroji, poněvadž vyslanectví na něco takového nám nechtělo propůjčiti místnosti a nedoporučovalo něco takového prováděti ani v naší kanceláři. Přes všechno nebezpečí jsem fotografování a kopírování prováděl v bytě v koupelně – a to třeba celé noci – nehledíc k tomu, že sousedy rušila celou noc velká spotřeba tekoucí vody, používání koupelny celou noc a druhý nebo třetí den opět. Na tuto okolnost jsem mohl lehce upozornit svoje okolí a podotýkám, že na můj soukromý byt se nevztahovala exteritorialita. V mém případě, že by tajná policie udělala na odůvodněné podezření sousedů prohlídku (v Berlíně byly v činžovních domech velmi tenké stěny), tak mě sebrali i s manželkou a nepomohl nám ani diplomatický zákrok a byli by nás zavřeli.

Naše vyslanectví nám poskytovalo pouze diplomatickou ochranu, obstarávalo naše osobní průkazy od německého ministerstva zahraničí a jednalo za nás u německých úřadů (berní správa, městské úřady berlínského magistrátu a t. d.).

Mimo to jsme alikvotně přispívali vyslanectví na telefon. Později jsme byli nuceni si

²¹ Dne 14. října 1937 také plk. gšt. Horák úřad svému nástupci předal. Z předávacího protokolu je také zřejmé, čím vším úřad vojenského přidělence disponoval. Šlo například o mobilizační plán, stálou finanční zálohu, zpravodajský paušál, šifrové klíče, fotografické zařízení atd. VÚA-VHA, f. Velitelství vojenské zpravodajské služby (f. 37), sign. 37-153-43, *Odevzdání a převzetí vojenského attaché RČS v Berlíně*.

zříditi samostatnou linku telefonní a to v dobách pohnutých v r. 1938–39, úplně oddělenou od linek vyslanectví (uvedu dále proč). Jinak jsme měli všichni byty naše soukromé v různých částech města (plk. Horák byl svobodný, plk. Hron ženat, kpt. Malý svobodný a já jsem byl ženat). Byty, pokud byly v budově našeho vyslanectví, byly vyhrazeny jen pro zaměstnance vyslanectví; později plk. Hron se všemožně snažil prosadit alespoň byt pro mě v budově vyslanectví z důvodů služebních – avšak marně. (Od počátku kampaně proti Rakousku a potom proti našemu státu jsme nešli spát žádný den před 2. hod. noční a já jsem někdy neviděl svůj byt třeba celý týden, poněvadž jsem zbytek noci přespal na rozkládacím křesle v kanceláři anebo jsem s kpt. Malým pracoval dlouho přes půlnoc).

Pracovní doba a program:

Náš pracovní den byl od 8 hod. ráno do 5 hod. odpoledne (polední přestávka 2 hod.). Prakticky se pracovalo do 7 hod. večer a v dobách politicky pohnutých (počínaje od rakouské kampaně v r. 1938) se pracovalo dlouho přes půlnoc a ve svátky.

Program náš pracovní a služební byl:

- 1) Získávání všech důležitých zpráv o dislokaci říšskoněmecké branné moci.*
- 2) Získati co nejvíce dokumentů o výrobě a vzorů nejnovějších zbraní a bojových moderních prostředků.*
- 3) Získati zprávy o stavbě a zřízení nových továren, hlavně o výrobě leteckého materiálu.*
- 4) Získati zprávy o výstavbě nových letišť.*
- 5) MNO v Praze (hl. št. 2. odd.)²² a vojenským útvarům ve vlasti obstarávali různé publikace, časopisy a jiné potřebné brožury rázu vojenského nebo vědeckého, plány různých měst v Německu – zvláště měst v pohraničí, telefonní seznamy a adresní knihy z pohraničí a t. d.*
- 6) Udržovati a navazovati co nejužší spolupráci s našimi zastupitelskými úřady v Německu (konsuláty).*
- 7) Udržovati a navazovati styk s vojenskými přidělenci druhých států a mocností akreditovanými v Berlíně.*
- 8) Udržovati styk s našimi krajanskými spolky naší emigrace v Německu a hledět od nich získati zprávy.*
- 9) Udržovati spojení s hlav. štábem 2. oddělení v Praze.*

Získávání zpráv o dislokaci německé branné moci:

Již předem podotýkám, že získávání zpráv o dislokaci útvarů a druhů zbraní bylo v Německu velice riskantní a těžké i nebezpečné.

Od doby, kdy Hitler se dostal v Německu k moci říšského kancléře a stal se vrchním velitelem říšské branné moci, bylo tvoření armády v Německu věcí již ne tajnosti – ale každý pokus špionážní o dislokaci a počtu armády se trestal smrtí, nevyjímajíc ani osoby diplomatické (viz příklad pomocníka polského voj. attaché, který byl odsouzen k smrti – vzhledem však na tehdejší dobrý poměr Polska k Německu, byl vyměněn za německé agenty dopadené v Polsku za týž delikt).

Přirozeně, že náš stát, resp. naše voj. správa měla a musela mít zájem o síle a rozložení německé armády. V Německu však nebyly žádné kasárny označeny nějakým nápisem – kdo a jaký pluk nebo druh zbraně jest tam ubytován. Časopisy německé nesměly v žádných svých článcích uveřejňovati ani čísla ani druh zbraně, ani město, kde ten neb onen útvar

²² 2. (zpravodajské) oddělení HŠ MNO.

se nachází. V telefonních seznamech nesmělo býti číslo toho neb onoho útvaru uvedeno. I vyšší velitelství armádní (vel. brig. nebo divise) bylo ubytováno nenápadně – třeba v priv[átních] domech nebo v domech obchodních.

Tak ku příkladu ještě v r. 1938 – tedy krátce před rakouskou okupací bylo velitelství 13. pancéřové divise umístěno ve střížném obchodě, který měl okenní tabule (výkladní skříň) natřeny neprůhlednou bílou barvou a na skle nápisy: Provoz prozatím následkem adaptace zastaven. Ve skutečnosti v místnostech tohoto býv[alého] obchodu úřadovalo velitelství zmíněné již vojenské jednotky.²³

Dále jsme zjistili, že na příklad 8. panc[éřový] pluk v Zossen (32 km od Berlína)²⁴ byl ubytován za městečkem, zcela nenápadně v budovách, které měly podobu velkého selského dvorce s deputátními byty a traktory a auta byly ukryty v lese. Cesty ovšem k tomuto útvaru byly pro veřejnost nepřístupny.

Důstojníci i vojáci neměli žádné číselné označení na rameních páskách, a proto bylo velice těžké zjistiti číslo útvaru. Proto jsme postupovali následovně: Každou sobotu a středu od večera třeba až do půlnoci jsem očekával vlaky a na některém větším nádraží berlínském, kupř. na Štětínském anebo Anhaltském. Jednotlivým anebo dvěma vojákům jsem pozornost nevěnoval. Jakmile však se mi podařilo uvidět z vlaku vystupovat skupinu 10-15-20 vojáků s celou výstrojí, hned jsem se k nim nenápadně přiblížil. Poněvadž např. na Anhaltském nádraží přijížděly vlaky z jižního Německa, bylo jisté, že tito vojáci budou z posádek z jižního Německa, z Bavor anebo našeho pohraničí. Obvykle se vojáci informovali nějakého železničáře, jak se dostanou na to neb na ono další nádraží. Nenápadně jsem jejich rozhovor vyslechl a stopoval vojáky dále. Ti obvykle – a zpravidla to bylo vždy tak – udělali si v Berlíně sami vlastní cestovní program. Zalezli do nějaké hospůdky a já jsem se zase k nim nenápadně přiblížil a k nim přisedl. Podle okolností se dal s nimi do rozhovoru, vybral si nějakého méně inteligentního vojáka, zaplatil jsem mu nějaký alkohol a pomalu a nenápadně z něho tahal a tak jsem se vždy dověděl:

1) odkud a z jakého města přijeli a jakého druhu zbraně dotčený voják je a číslo útvaru

2) kam cestují, do jakého kursu a na jak dlouho a u kterého útvaru se bude kurs provádět a event. další zajímavosti (jméno velitele pluku, nálada ve vojsku, stravování a t. d.).

Jiný druh našeho pátrání po posádkách byl tento:

V Německu byl zakořeněn zvyk, že každá rodinná událost (narození, zasnoubení, sňatek, úmrtí a t. d.) se oznamovala v novinách. Přirozeně to činili také něm. důstojníci, a proto jsme se takto dozvěděli, že na příklad:

Majoru Albertu Joachymu Hessovi

A jeho choti Erně

Zemřela dceruška Ursula

A že tento dotčený major je velitelem 81 pluku pověřen velitelstvím 1. praporu v tomto pluku.

V Postdamu dne... a t. d.

Jiný pramen:

V Německu byly velice laciné autodrožky nebo auta na pronajmutí. Nic nevadilo, když přijeli z venkovské posádky důstojníci nebo tzv. zahlmeisteri²⁵ na pobavení do Berlína a zmeškali vlak. Vzali si prostě auto a to přišlo laciněji než vlak. Znal jsem takové místo, kde se scházeli šoféři od nájemních aut a vypravovali si, koho a kam vezli. Většinou to byli vysloužilí vojáci a vypravovali jaký tam a tam je pluk a jaká zbraň a t. d. Dodatečně

²³ Zmíněná jednotka nebyla v uvedené době ještě zformována.

²⁴ Uvedená informace souhlasí.

²⁵ Pokladní úředník.

jsme tam zajeli drahou nebo autem a ověřili si to.

Dále jsem často sledoval nenápadné výpravy celých vojenských jednotek z venkovských posádek v Zoologické zahradě a při tom jsem často dozvěděl podle rozhovoru, od kterého pluku, a z kterého města vojáci přijeli.

Nejvíce se také dozvěděl kpt. Malý stykem s jinými voj. přidělenci, kteří měli volnější pohyb po Německu. Zprávy takové zpracovával plk. Horák – event. Hron zvlášť na pozemní armádu a námořnictvo, kpt. Malý zvlášť na letectvo a Flak²⁶.

K tomu musím dodat, že většinu zpráv pro plk. Horáka získal kpt. Malý.

Získávání zpráv o výrobě zbraní:

V tomto odvětví získávání zpravodajského materiálu také nejvíce získal kpt. Malý, který za spolupráce gen. poručíka Schmidt-ta²⁷ – belgického voj. let. a námoř. attaché dovedl získati týdně 10-20 sešitů s plány a nákresy i popisy nejmodernějších zbraní (děla, ruční zbraně, minomety, plamenomety, traktory, houfnice, letecká děla a t. d.) od továrny Borsig nebo Krupp v Essenu a jiných menších zbrojovek v Německu. Takové prospekty byly získány jen na velice krátký čas (nejdéle přes noc) materiál tento jsem ihned ve svém soukromém bytě ofotografoval přístrojem „Kopiflex“ a naprosto věrné kopie jsme odesílali do Prahy. Někdy jsme takové věci získali – a hlavně náměty pro německé manévry i od německých důstojníků. Nejvíce námětů – ač k neuvěření – nám propůjčili (třeba jen na 2 hod.) Bulhaři, kteří studovali na berlínské voj. akademii, a také nám přinášeli náměty pro posádková cvičení v okolí Berlína.

Zprávy a získávání materiálu o stavbě nových závodů pro zbrojení a pro letecký materiál:

Zprávy o výstavbě nových továren pro zbrojení, resp. o továrnách, které změnily svoji původní mírovou výrobu nějakého zboží na výrobu zbrojní, jsme čerpali ponejvíce z velkého počtu odborných časopisů v Německu vycházejících a dále z inserátů v denních časopisech.

Také jsme vedli kartotéku o závodech, co a jaké zboží vyrábějí. Tak ku příkladu tímto vedením kartotéky a sledováním časopisů a inserátů jsme přišli na to, že závod, který vyráběl odstředivky na mléko, najednou hledal větší počet odborných dělníků, kteří se vyznají ve zpracování slidy – to tedy znamenalo, že závod pravděpodobně předsedal na výrobu nějakých součástek pro letectvo anebo námořnictvo.

Nejméně jednou nebo dvakrát v týdně jsme projížděli ve večerních hodinách s kpt. Malým v podzemní dráze v dělnických čtvrtích a v továrních čtvrtích města a to v době, kdy se valí masy dělnictva z práce do svých domovů a nenápadně jsme naslouchali jejich rozhovoru o zaměstnání a dosti často jsme se tak dozvěděli, v jakém oboru jsou zaměstnání a na jaké výrobě právě pracují a kde se dotčená továrna nachází.

Někde jsme se vypravili s motorovými loďmi do Werdru, kam jezdili hodně dělníci na výlet. Touto cestou se nám podařilo např. odposlouchati a dozvědět se o velké výrobě motocyklových součástek pro armádu v závodu Daimler. Nesmím opomenout a přiznati, že mnoho zpráv nám taky přišli nabídnout sami dělníci a technické – ba i dokonce i inženýři z některých závodů. Vždy udávali důvod, že tak činějí proto, že nenávidějí Hitlera a jeho režim. Takové nabídky jsme z 90 % zamítali, poněvadž tyto nabídky měly vždy nápadnou jednu podmínku – totiž: že plány té neb oné věci nebo vynálezu nemají

²⁶ Protiletadlové dělostřelectvo – protiletecká obrana.

²⁷ Generál Max Schmit (?), působil jako atašé v Berlíně od roku 1919 (do roku 1935 i pro Holandsko). Dále používáme jeho jméno v správné formě.

u sebe a vyzvali nás, abychom šli do té neb oné restaurace anebo na nároží té neb oné ulice a tam že čeká druhá osoba – společník a ten že prý má u sebe písemný popis anebo plány nějakého vynálezu anebo popis nějaké výroby. Takové nabídky jsme ihned odmítli – poněvadž to znamenalo nalítnouti přímo do rukou Gestapa.

Hodně zpráv jsme získali také mezi dělnictvem českého původu (krajanů) a sice při návštěvě jejich spolkových místností, kam jsme byli často zvaní. (Kpt. Malý a plk. Hron navštěvovali často berlínský Sokol a já jsem chodil do spolku Havlíček).

Zprávy o budování nových letišť:

Tuto práci prováděl výhradně kpt. Malý a byla to práce hodně nebezpečná. Zpravidla tam, kde se budovalo nové letiště, byla celá krajina hlídána kriminální i tajnou policií a cesty a silnice uzavřeny pro veřejnost.

Kpt. Malý však se pouštěl svým osobním autem co nejbliže takových předpokládaných objektů a hodně takových zpráv získal od svých leteckých kolegů – cizích leteckých přidělců, kteří se těšili větší důvěře u leteckých důstojníků německých a měli větší možnost pohybu po Německu.

V tomto oboru byl našim dobrým zpravodajem pomocník francouzského leteckého attaché kpt. Stellen²⁸ (Francouz lotrinského původu), dále pak pomocník švédského voj. attaché (oba pracovali s kpt. Malým za výměnu jiných zpráv).

Oddaným spolupracovníkem našim byl pomocník ruského voj. attaché plk. Gerazimov²⁹, který nám dodával hlavně zprávy o budování letišť a rozložení leteckých posádek a sítě těchto posádek hlavně z okolí Královce (Königsberg) a také nás upozorňoval o posádkách leteckých při hranicích bývalé ČSR.

Obstarávání časopisů a jiných publikací:

V dobách normálních jsme odebírali jen hlavní časopisy německé a to:

- 1) Börsen Zeitung (orgán Göringa)*
- 2) Deutsche Allgemeine Zeitung*
- 3) Der Angriff (orgán Goebbelse pro Berlín)*
- 4) Völkischer Beobachter (orgán Goebbelse pro stranu NSDAP)*

Z těchto časopisů jsme denně dělali sbírku výstřižků pro hl. št. 2. odděl. v Praze. Jakmile se však přiblížila doba velkých cvičení vojenských v Německu, tedy nejméně měsíc před a měsíc po skončení voj. cvičení, jsme odebírali nejméně 70 časopisů ze všech krajů Německa.

Ovšem i tento pramen byl nedostatečný, poněvadž říšskoněmecká voj. censura propouštěla zprávy jen tak upravené, že širší veřejnost se nedozvěděla nic jiného než to, že vojenská cvičení se konají na příklad poblíž města Plauen (Plavno) od – do, a že vojsko bylo od obyvatelstva radostně uvítáno. Ale jaké útvary a kolik – to nikdy v novinách neproniklo, na nejvýše, že cvičení řídil plukovník ten a ten, ale kde a komu velí dotčený plukovník nebo generál mimo cvičení – nikdy ve zprávách nestálo.

Až do roku 1937 byli jak plk. Horák tak i kpt. Malý pozváni vždy na manévry k některému německému sboru. Plk. Horák zvlášť od Heeres³⁰ – kpt. Malý zvlášť od Luftwaffe³¹.

V této době jsem zůstával vždy sám v Berlíně a byl spojkou mezi plk. Horákem nebo kpt. Malým v tom případě, kdyby přišlo něco nutného z Prahy anebo spojkou mezi oběma důstojníky pomocí telefonu nebo autem.

²⁸ Francouzský letecký přidělelec v Berlíně kapitán Paul Stehlin (1907–1975).

²⁹ Nepodařilo se zjistit více informací.

³⁰ Pozemní vojsko.

³¹ Letectvo.

Zde na těchto cvičeních získávali naši důstojníci zprávy přímo osobně (pokud byli a jak daleko připuštění jako diváci) a nejvíce od druhých kolegů – kterým Němci více důvěřovali – hlavně kpt. Malý, který z těchto manévřů čerpal hodně od Talijána³² (to byl náš výraz) se kterým byl kpt. Malý v dobrých osobních stycích a od kpt. Stellena (Francouz).

Z takových cvičení si přivezl kpt. Malý vždy hodně materiálu, který získal od leteckých kolegů, ba dokonce v r. 1937 i od let. něm. majora – kterémuž jsem já osobně po ofotografování odevzdával písemný a kreslený materiál na místě – které mi bylo označeno (Lützowplatz). Vůbec veškerý materiál přivezl vždy kpt. Malý – ze kterého čerpal i plk. Horák.

Dále jsme obstarávali pro armádu ve vlasti požadované knihy a publikace rázu vojenského a odborného. Časopisů vojenských bylo v Německu vydáváno velké množství, a to velice dobře, jak po stránce odborné, tak i úpravou dobře upravené. Některé voj. služební předpisy byly ve volném prodeji a jakmile některý služ. předpis vyšel – ihned jsme jej zakoupili a poslali do Prahy. Všechny voj. služební předpisy, publikace a mapy pro hl. št. 2. odděl. nám obstarávala Fma Eisenschmidt v Berlíně, která měla výhradní monopol k provádění takových obchodů pro cizí voj. attaché a také prováděla tato Fma výměnu různých voj. publikací a voj. služ. předpisů – pokud to bylo dovoleno od zodpovědných voj. činitelů v obou státech. Tato Fma odebírala také mapy z našeho voj. zeměpisného ústavu. Pro naše letectvo jsem zakupoval plány pohraničních měst a tato věc se musela provádět tajně a opatrně. Ku příkladu: Býv[alé] naše MNO – III. odděl.³³ požadovalo 100 plánů města Drážďan. To jsem musel jet do Drážďan a kupovat po všech knihkupectvích a ve všech podobných obchodech po 2-3-2-5 kusech – až jsem sehnal 100 kusů. Najednou zakoupiti 100 plánů bylo nebezpečné.

Takovým způsobem jsem objížděl pohraniční města v Německu (Plavno, Saskou Kamenici, Kladsko, Zwickau, Neise a t. d.) a zakupoval adresní knihy a plány a telefonní seznamy, poněvadž toto všechno jsme nemohli od Fmy Eisenschmidt v Berlíně požadovati – abychom se nestali podezřelí.

Kpt. Malý často – během večere u některých cizích voj. attaché získal i něm. voj. tajné služební předpisy. Takový předpis jsem během ještě téže noci ofotografoval a ráno ihned tento materiál kpt. Malý odevzdal dotčené osobě, od které věc získal.

Získaný materiál a zpracovaný jsme nikdy nesvěřili poště, nýbrž byl odeslán do Prahy kurýrem, v případě nutnosti jsem jel já anebo kpt. Malý ihned do Prahy autem.

Získávání zpráv pomocí našich úřadů v Německu:

Jako nejlepší spolupracovníky měli jsme míti lidi z vlastních řad, t. j. z personálu našich zastupitelských úřadů (konsulátů), kterých bylo v Německu 9³⁴. Alespoň, pokud jsme z praxe poznali a věděli, měly jiné státy (Poláci, Rusové, Francouzi³⁵) všude na svých zastupitelských úřadech vpašované dobré zpravodajské důstojníky, jejichž pravý účel byl kryt jinou funkcí, ku příkladu jako tajemník obchodního attaché nebo II. sekretář vyslanecký nebo konsulární.

V této věci bohužel jsme byli podporováni pramálo – skoro nic – až na čestné výjimky – které uvedu. Všude jsme naráželi na negativní spolupráci ze strany Zaminý³⁶. Proto

³² V uvedeném případě jde o italského leteckého přidělence v Berlíně, zřejmě plukovník Giuseppe Teucci (?).

³³ 3. (operační) oddělení HŠ.

³⁴ Konzuláty se zřizovaly primárně ve velkých městech, kde buď žila relevantní krajanská komunita, anebo zřízení zastupitelského úřadu odůvodňovaly jiné (např. obchodní, politické) zájmy.

³⁵ Nicméně ani Hronovi francouzští kolegové z politicky motivovaných příčin agenturně nepracovali. Francouzské ústředí svému vojenskému přidělenci v Berlíně dokonce zakázalo

vybudování takové zpravodajské sítě pomoci našich úřadů bylo nemožné, a proto je velice snadné uvést a vzpoměti ty spolupracovníky, kteří s námi spolupracovali.

Jsou to:

1) Býv. náš konsul ve Vratislavi (Breslau) pan Roztočil. Tento úředník k nám zajišťoval každý měsíc a velice zevrubně nás informoval o vojenských věcech, které se jemu podařily získati ve Vratislavi a v okruhu jeho konsulárního úseku.

2) Býv. náš honor[ární] konsul v Magdeburku pan Janda (zemřel za války) velkoobchodník se dřevem a majitel kavárny v Magdeburku. Tento pán na vlastní vrub k nám jezdil každý měsíc a podával nám dobré zprávy o rozmachu leteckého průmyslu v Magdeburku a okolí a pohybu vojenském na Labi (transporty) a od tohoto pána jsme znali takřka dopodrobna posádku v Magdeburku (jako kavárník měl dobré styky a možnost odposlouchávání rozhovorů).

Učitelé:

V Německu bylo několik menšinových škol českých. Z učitelů, kteří s námi spolupracovali, byl pouze jeden, a to pan Němec – učitel na menšinové škole v Hamburku, který nám přinášel dobré zprávy o dislokaci hamburské posádky, o stavbě velkých chem[ických] továren, a který nám první přinesl zprávu, že Němci mají v Hamburku vybudovaný ústav pro chov krys, které chtějí Němci použít na roznášení epidemií v případech války na cizím území.

Styky a spolupráce s personálem na vyslanectví:

Jako rotmistr přidělený služebně u úřadu voj. attaché v Berlíně měl jsem příležitost a prakticky poznat všechny úředníky a podúředníky berlínského vyslanectví. Pro mě bylo vždy jasné, že jsme pro vyslanectví přítěž – nezvaní hosté a pouze z úřední nutnosti trpění v budově.

Jak jsem již dříve uvedl, úřad voj. attaché RČS v Berlíně měl svoje místnosti v budově vyslanectví. V této budově se nacházely vlastně tři naše úřady a to:

- 1) Vyslanectví
- 2) Generální konsulát
- 3) Úřad voj. attaché

Přízemní místnosti používal Generální konsulát, I. a II. patro vyslanectví a v II. patře se nacházely též dvě místnosti vyhrazené pro vojenského attaché.

Mimo úředních místností v budově vyslanectví se nacházely ještě soukromé byty, které byly obsazeny takto:

Přízemí:

- 1) byt domovníka a vrátného (Bratek)
- 2) byt vyslanectvé zřízence (Nedbal)
- 3) byt konsulárního úředníka (Bretschneider)

II. patro:

- 1) byt legačního rady Šuberta³⁷ (zástupce vyslance)

získávat zprávy z jiných než otevřených zdrojů. Ovšem ani prameny takto získané nebyly žádným způsobem méně hodnotné, či s malou vypovídací hodnotou. Ref. 1, s. 308. Písemné svědectví o fungování Hronova úřadu nás přesvědčují o tom, že českoslovenští přidělcenci v podstatě pracovali stejným způsobem.

³⁶ Ministerstvo zahraničních věcí.

³⁷ Miroslav Schubert (1895–1991) od roku 1934 v Berlíně působil jako legační rada a jako zástupce vyslance Vojtěcha Mastného. Po mnichovských událostech došlo k jeho přidělení na berlínskou konferenci vyslanců. V Německu setrval až do uzavření vyslanectví po okupaci českých zemí v březnu roku 1939. DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa. Díl II., Biografický*

2) *byť legačního rady Hoffmana*³⁸ (tiskový attaché)

III. patro:

1) *byť ředitele Maška* (ředitel vyslaneckých kanceláří)

2) *byť vyslaneckého zřízence (Kouble)*

Bylo ještě dosti prázdných místností, takže plk. Hron chtěl ze služebních důvodů získat byt pro mě a hlavně pro zřízení fotolaboratoře – to však vyslanectví nepovolilo.

Osobní poměr:

*Poměr mezi vyslancem a zplnomocněným ministrem RČS v Berlíně p. Dr. Mastným*³⁹ *nebyl nikdy takový – jaký měl býti. Pan vyslanec hleděl na vojáky vždy z patra a na poradu zval vojáky vždy jen v nejnutnějších případech. Teprve až p. plk. Hron si dovedl získati od p. vyslance respektu – poněvadž se jej nebál. Nikdy se nepamatuji, aby p. vyslanec navštívil pracovnu vojenského attaché. Celkově pro p. Dr. Mastného jsme byli bezvýznamní lidé a do svého soukromého bytu a residence zval vojenské hodnostáře jen při nejnutnějších recepcích (nádherná palácová vila – státní majetek – na třídě Velkoadmirála von Tirpitze v Tiergarten).*

*Zástupce p. vyslance byl t. č. legační rada Šubrt – jeho chování k vojákům bylo úřední a odměřené. Naším nejlepším spolupracovníkem byl p. II. leg. rada p. Ladislav Szathmáry*⁴⁰ *– Slovák. Ten zase se cítil více snad důstojníkem než legačním radou a každou sebemenší zprávu nám sděloval a s námi spolupracoval. Jeho poměr k plk. Hronovi a kpt. Malému byl srdečný.*

4)⁴¹ Ředitel vyslaneckých kanceláří byl p. Antonín Mašek, bývalý akt[ivní] důstojník čsl. do roku 1921, potom úředník na našem vyslanectví ve Vídni. Tam se oženil s vdovou po rakouském aktivním majoru, Němkou, která měla syna z prvního manželství – nadšeného příslušníka SA, který ostentativně chodil v uniformě SA i v budově vyslanectví – a když si někdy dovedl svoje kamarády, tak to vypadalo v budově vyslanectví jako ve spolkové místnosti SA. Dotčená Mašková se velice radovala z rozpadu čsl. státu – a při tom byl p. Mašek starosta berlínského Sokola. Byla pryč v r. 1945 při převratu zabita.

5) I. leg[áčn]í tajemník Nový – k vojákům lhostejný, žena Němka.

6) Legační rada Hoffman – tiskový attaché – spolupracoval s vojáky.

7) Pomocník tisk. Attaché Bommer [nebo Rommer – pozn. aut.] – spolupracoval s vojáky.

*8) Generální konsul Květoň*⁴² *– ignoroval vojáky, žena absolutní Němka, dvě dcery, které sotva na český pozdrav odpověděly, syn mluvil také málo česky.*

*9) Generální konsul Barchan*⁴³ *– spolupracoval s vojáky.*

slovník československých diplomatů (1918-1992). Praha : Academia, 2013, s. 215. ISBN 978-80-200-2285-1.

³⁸ Camillo Hoffmann (1878–1944) jako tiskový atašé působil již od roku 1921. Na československém vyslanectví v Berlíně působil až do prosince roku 1938. V roce 1942 ho spolu s manželkou deportovali do Terezína a o dva roky později byl zavražděn v koncentračním táboře v Osvětimi. Ref. 37, s. 91-92.

³⁹ Vojtěch Mastný (1874–1954) jako vyslanec v Berlíně působil v letech 1932–1939. Koncem září roku 1938 se navíc stal jedním z delegátů na konferenci v Mnichově, kde však mohl převzít pouze konečný ortel. V době okupace působil ve správních radách různých průmyslových a finančních institucí. Ref. 37, s. 157-158.

⁴⁰ Ladislav Szathmáry (1895–1946) na vyslanectví v Berlíně přišel v roce 1936. V roce 1939 přešel do služeb československého zahraničního odboje. Ref. 37, s. 228.

⁴¹ Uvedené číslování zde začíná bez předchozí logiky.

⁴² Ladislav Květoň (1879–1963) působil jako generální konzul v Berlíně od roku 1935. Počátkem roku 1937 byl odvolán na ústředí a od ledna 1938 až do německé okupace vedl konzulát v rumunské Galaci. V březnu roku 1939 došlo k jeho penzionování. Ref. 37, s. 136.

⁴³ Eduard Barchan (1883–1958) od ledna 1937 do prosince 1938 působil jako poslední předválečný

- 10) *Vrátný Bratek* – říšský Němec, česky neuměl, synové a vnukové u SA.
- 11) *Karel Bratek* – komorník u pana vyslance, česky neuměl.
- 12) *Ponner* – šofér pana vyslance, čs. příslušník, Němec z jižní Moravy, mluvil česky málo, žena Němka, syn česky neuměl a po rozpadu státu sloužil v něm. armádě.
- 13) *Ing. Matouš* – obchodní attaché – spolupracoval s vojáky.
- 14) *Slečna Berounská* (zemřela) spolupracovala s vojáky (sestra pplk. Berounského).
- 15) *Pan Šilinek* – spolupracoval s vojáky (konsulát).
- 16) *Pan Náprstek* - „ „ „
- 17) *Pan Bretschneider* - „ „ „

Udržování styků a získávání zpráv od jiných vojenských přidělců:

Získávání zpráv pomocí druhých vojenských přidělců akreditovaných v Berlíně byl jeden z nejdůležitějších pramenů. Tento způsob zpravodajského kontaktu se řídil hlavně podle osobních známostí a my jsme je měli rozděleny takto:

- 1) *Přidělenci států Malé dohody a*
- 2) *států nám nakloněných a s námi sympatisujících.*

Styky s těmito voj. přidělenci – kterých bylo t. č. v Berlíně cca 78, se prováděly přímo osobními návštěvami v naší vyslanecké budově v naší kanceláři, nebo opačně naši páni chodili do úřadoven jejich. Většinou - a to z 80 % chodili oni k nám, a to z toho důvodu, poněvadž od roku 1937 Německo stále více nás sledovalo, takže návštěvy našich pánů do budov cizích vyslanectví se stávaly pro druhé jejich kolegy voj. přidělence někdy dosti citlivou otázkou vůči německým úřadům. Někdy také s námi sympatisoval některý voj. attaché – avšak jeho vyslanec ne. Takže jsme potom pochopili, že raději všichni chodějí k nám a někdy to u nás vypadalo jako na politické bursy. Návštěvy se děly z 80 % dopoledne – zbytek odpoledne. A proto je dobře, když pro zajímavost zaznamenám, jak kdo se k nám choval, kteří opravdu s námi spolupracovali, kteří na oko a kteří vůbec nic a ve kterých jsme se mýlili.

Musím podotknouti, že když přišel do Berlína plk. Hron, měl dosti těžkou situaci, poněvadž musel styky s cizími voj. attaché obnovovat – poněvadž jeho předchůdce (plk. Horák) mnoho styků ztratil. Kpt. Malý si dovedl uchovat spolupráci a úctu všech kolegů po celou dobu svého pobytu v Berlíně.

Větší společenské styky všech vojenských přidělců v Berlíně se prováděly ve formě čajů, recepcí a večerů ve voj. diplom[atické] restauraci „Horcher“ v Lutherstrasse a nebo v „Haus der Flieger“.

Styk a osobní vlastnosti jednotlivých voj. přidělců:

1) *Anglie:* Pracoval s námi (a hlavně s plk. Hronem) major Mack-Felend⁴⁴. Konferoval s námi nejméně dvakrát v týdnu a dodával nám zprávy hlavně o tvoření námořních leteckých jednotek. Svobodný, bydlel v Tiergarten. S námi sympatisoval a v pozdějších dobách neschvaloval politiku Chamberlaina. Jakožto svobodný dával čaj málo – a to jen v restauraci Horcher (byl skotského původu).

2) *Belgie:* Belgii reprezentoval v Berlíně jako vojenský, letecký a námořní attaché generál poručík Schmit, 68 letý, svobodný, velmi čilý pán. Byl v naší kanceláři takřka každý den a přinášel nám zprávy hlavně o nových jednotkách na západě a používal často naší fotolaboratoře. Byl stařešinou diplomatického voj. sboru v Berlíně od r. 1920–37, kdy byl dán belgickou vládou do pense a odešel z Berlína. Nenáviděl Němce a za světové

generální konzul v Berlíně. V březnu roku 1939 byl dán do trvalé výslužby. Ref. 37, s. 26.

⁴⁴ S největší pravděpodobností plukovník Noel Mason-MacFarlane (1889–1953).

I. války se proslavil tím, že přešel do Německa a 6 měsíců velel jako německý důstojník – v hodnosti hejtmana I. tř. v zázemní jednotce a potom při příležitosti podařilo se mu přejít frontu do Francie po vykonání svého zprav. úkolu. Nenáviděl Göringa a při svém odchodu z Berlína provedl Göringovi následující věc – která stojí zde za zmínku:

Göring – jakožto ministr letectví dával na rozloučenou s každým cizím voj. leteckým attaché večeri a to v Haus der Flieger a nebo na jeho soukromém panství v Karin-Hallu. Když odcházel gen. Schmit z Berlína, dával Göring také na rozloučenou se Schmitem večeri v domě Haus der Flieger. Bylo všeobecně známo v Berlíně v kruzích voj. diplomatů, že Göring naprosto nesnese, aby někdo měl více medailí a řádů – jako on Göring. V den, kdy se dávala večere, přišel hned ráno k nám gen. Schmit a tázal se kpt. Malého:

Mály – dostal jste pozvánku od Göringa na večeri na rozloučenou se mnou? Ano p. generále – vece kpt. Malý. Poslyšte Mály – povídá na to generál: dověděl jsem se od Bodenschatze⁴⁵ (Bodenschatz – pobočník Göringa) kolik má Göring přesně medailí a řádů. A já mám o pět více. Proto přijďte prosím o hodinu dříve do mého bytu a pomůžete se mi do všeho nastrojiti a tak se pomstím naposledy Göringovi. A opravdu výsledek byl ten, že Göring viděl na generálu více vyznamenání než má on sám Göring – a za hodinu bylo po náladě i večeri. (Tento případ se opravdu stal – poněvadž byl druhý den předmětem rozhovoru u nás v kanceláři mezi všemi přítomnými voj. diplomaty.)

Gen. Göring měl také ku svoji vlastní dispozici zvláštní pluk, složený ze samých statných vojáků a tento pluk se nazýval „Regiment gen. Herman Göring“⁴⁶.

Tento pluk měl zvláštní složení a to:

- 1) jeden prapor pěchoty*
- 2) jednu korouhev jízdy*
- 3) jeden oddíl Flak*
- 4) jeden oddíl pancéřových vozů*
- 5) jednu perut' stíhaček a bombardérů (smíšené)*
- 6) jeden prapor t. zv. Nachrichten*

Výhradně tento pluk stavěl strážu v paláci ministerstva letectví (hotová pevnost na Leipzigerstr.), kde mohly letadla startovat i přistávat na střeše paláce. Náš kpt. Malý byl pozván několikrát na čaj a večeri ke Göringovi a stěžoval si vždy, že jeho švagrová (Göringova), která žila v jeho domácnosti a dělala vždy hostitelku, je silně zaujata proti Čechům skrze sudetské Němce, že prý se jim dělá křivda. Pamatuji si, že mi později kpt. Malý řekl, abych další pozvánky vyřídil v tom smyslu – že je mu líto, ale přijetí pozvání na ten neb onen den nemůže – poněvadž je jinak zaneprázdněn. Tato dáma byla totiž Švédka, sestra první manželky Göringovy – která se jmenovala Karin a podle ní také pojmenoval Göring své venkovské sídlo „Karin-Hall“.

Není také žádné tajemství, že když přišel osudný říjen 1938 a Slovensko dostalo autonomii, Göring si náhle pozval kpt. Malého do ministerstva letectví a nabízel mu slovenské občanství a zasadil se prý o to, aby kpt. Malý byl ministrem letectví pro Slovensko – což kpt. Malý rozhodně odmítl.

O Göringovi kolovalo po Berlíně mnoho anekdot – ovšem z 90 % nepravdivých – avšak jednu věc jsme věděli zcela určitě – totiž: V jeho praporu „Nachrichten“ měl Göring kompanii vojáků, kteří v občanském oděvu sbírali tyto anekdoty mezi občany a museli mu je předkládati tak – jak zněly v originále – a podle toho Göring upravoval svůj poměr k široké veřejnosti.

⁴⁵ Karl Bodenschatz (1890–1979).

⁴⁶ Správně Regiment „General Göring“.

Francie:⁴⁷ *Upřímně a mnoho pracoval s námi pomocník let. attaché kpt. Stellen – ale nesměl to vědět franc. voj. attaché*⁴⁸. *Francouzský voj. attaché pracoval s námi málo a to ještě dával najevo, že co podnikáme, máme podnikati jen s jeho vědomím. Působil v Berlíně krátce před rokem 1938 a byl členem delimitační komise při odtrhování Sudet od RČS – jako znalec. Před tím působil 18 roků v Indočíně, a proto měl kvalifikaci jako znalec poměrů v RČS. Plk. Hron říkával, že tento pán nás v této komisi řezal přesně podle pravítka, a kdyby prý bývalo podle něho, tak prý by nám nebylo tenkrát ponecháno ani město Slané, Plzeň – ani ne Klatovy.*⁴⁹ *Podle tohoto pána by prý bývala stanovena hranice II. republiky po 10./10. 1938 – hned za Prahou. Po Mnichovské tragédii – za 14 dní poslal k nám svého pobočníka majora Morea*⁵⁰, *který k nám přišel vyjádřit jakousi formu soustrasti a tenkrát řekl jemu plk. Hron takřka doslovně toto (francouzsky – což nám potom plk. Hron řekl a opakoval v češtině): pane majore, nezlobím se na Vás, nemám hořkosti proti Vaší osobě, ale jedno Vám pane majore řeknu: To, co provedla Vaše vláda nám – Bůh Vás sud' a posud' – ale přísahám Vám, jak mám jen jednu hlavu, že za rok nejdéle za dva roky máte jich na sobě v plné váze - a není vyloučeno, že my budeme nuceni jíti s nimi proti Vám.*

Holandsko: *Spolupracoval s námi holandský vojenský attaché. Míval dobré zprávy o stavbě Siegfriedovy linie*⁵¹.

Dánsko: *Nic – neměli voj. zastoupení.*

Norsko: *Nic – jen zdvořilostní návštěva.*

Maďarsko: *Nic – jen zdvořilostní návštěva.*

Švýcarsko: *Nic – jen zdvořilostní návštěva.*

Itálie: *Pracoval pouze s kpt. Malým italský letecký attaché (nebyl prý fašista).*

Španělsko: *Nic.*

Bulharští: *Pouze zdvořilostní návštěva – avšak pravděpodobně na popud voj. attaché nám nosili voj. akademici bulharští, kteří v Berlíně studovali na voj. škole, různé náměty posádkových cvičení.*

Finsko: *Nic.*

Estonsko: *Plk. Jakobsen*⁵² *k nám někdy našel, později plk. Hron s ním styky přerušil, poněvadž mu přestal důvěřovat.*

Japonsko: *Zpravodajského nic – pouze zdvořilostní návštěvy. Zvali mnoho na čaje. Japonci měli v Berlíně velkou misi – celý štáb a často měnili důstojníky.*

Rumunsko: *Plk. Antonescu*⁵³ *– voj. rumunský attaché v Berlíně. Spolupracoval s námi takřka každodenně. Vyslanectví Rumunské bylo naším sousedem. V dobách pohnutých v r. 1938 jsme používali i jeho kurýrního spojení. Nabízel nám v případě nutnosti i ochranu jeho vyslanectví a po případě pod jeho ochranou odjezd do Rumunska přes Polsko*

⁴⁷ Nyní již bez číslování.

⁴⁸ Divizní generál Gaston Ernest Renondeau (1879–1967).

⁴⁹ Francouzský vojenský přidělenec v Berlíně div. gen. Renondeau se po přijetí mnichovské dohody stal předsedou vojenského podvýboru, který měl na starosti řešení vojenských otázek při následujících územních změnách. Velkou Británii a Itálii zde zastupovali vojenští přidělenci obou zemí plk. Noel Mason-MacFarlane a brig. gen. Luigi Efisio Marras (1888–1981). Více k angažmá francouzského vojenského přidělence v Berlíně ve prospěch Československa viz STRAKA, Karel. *Vojáci, politici, diplomaté. Československá vojenská delegace na jednáních mezinárodního výboru v Berlíně a odstoupení českého pohraničí v říjnu 1938.* Praha : AVIS, 2008, s. 39 a 84. ISBN 978-80-7278-430-1.

⁵⁰ Nepodařilo se zjistit více informací.

⁵¹ Systém německého stálého opevnění táhnoucí se od hranic s Holandskem až po Švýcarsko.

⁵² Plukovník Ludwig Jakobsen (?).

⁵³ Podplukovník Petre Antonescu (?).

v kritické době v září 1938. Používal naši fotolaboratoře a zprávy, které dostával od nás mající význam pro Rumunsko, dovedl oceniti a dobře se nám odměňoval zprávami mající cenu pro RČS, o čemž jsme se vždy přesvědčili, že jeho informace jsou správné.

Jugoslávie: Vojenský attaché byl plk. pěch. (Kolonel de Infanterie) Verić⁵⁴ (národnosti Chorvat). V tomto spojenci jsme se velice mylili. Přišel do Berlína v r. 1936 na podzim. Z počátku jsme jemu důvěřovali a jako spojenci jsme mu různé důležité zprávy dodali. Později jsme zjistili (a to až plk. Hron), že věci, které měly zůstat utajeny pro attaché, kteří nepatřili k Malé dohodě, prozrazoval Verić i našim nepřátelům – hlavně Polákům. Do Berlína přišel ve velmi nuzných poměrech a do šesti měsíců měl vlastní auto „Benz Mercedes“ a do 12 měsíců obýval 10 pokojový byt na elegantní třídě u Zoologické zahrady na Budapeststrasse. Později jsme zjistili, že dům patří Wehrmachtu a Verić platí jako nájemné jen malý uznávací poplatek.

Polsko: Vojenský attaché plk. Antonín Szymanski⁵⁵. Spolupráce žádná – pouze 2-4 zdvořilostní návštěvy. Poláci všude hleděli na naše představitele vždy jen z patra. V kritických dobách v září 1938 odmítli nám i vydání průjezdné diplom. visum přes Polsko do Rumunska. Plukovník Szymanski byl po odchodu belgického gen. Schmita stařešinou vojenského diplom. sboru v Berlíně.

Rusko: Takřka každodenní spolupráce s pomocníkem ruského vojenského attaché plukovníkem Gerazimovem.⁵⁶ Byl jeden z nejlepších a upřímných našich spolupracovníků. Němci to věděli – ale na SSSR si tolik netroufali jako na nás. Proto nám často také Gerazimov na cesty do našeho pohraničí půjčoval své auto i svým šoférem. Zajímal se o naši fotolaboratoř a v dohodě s plk. Hronem jsem mu na vyslanectví SSSR zařídil fotolaboratoř a seznámil jeho pracovníka s ovládáním přístroje KOPIFLEX. Podotýkám, že přístup na vyslanectví SSSR byl dosti nesnadný (různé formality), naši páni však a já jsme měli přístup kdykoliv a sovětský personál nás již dobře znal a vycházel nám všude ochotně vstříc.

Litva: Litevský vojenský attaché byl náš dobrý spolupracovník a pracoval s námi v nejužším kontaktu, zvláště za okupace Rakouska.

Mexiko: Mexický voj. attaché u nás byl několikrát jen na zdvořilostní návštěvě a zajímal se pouze o lyžařský sport v Tatrách, kam také v r. 1937 v zimě odejel

Turecko: Jen zdvořilostní návštěva.

Čína: V Berlíně byl celý štáb vyšších čínských důstojníků Čankajšekovy strany, jejichž přítomnost byla německé vládě nepohodlná. Byli u nás dosti často a dokonce vyjednávali prostřednictvím plk. Hrona o výcvik asi 3000 důstojníků ve službě tankové a chtěli do Milovic. Akce už byla ve stádiu písemné korespondence – sešlo však z toho následkem události v r. 1938. Číňané jinak s námi velice sympatizovali a po zářijové katastrofě v r. 1938 – přišli první nám vyjádřiti svůj bol nad naším neštěstím (domnívali se, že jsme úplně ztratili svoji svobodu a vlast) a šli tak daleko, že nám nabízeli odjezd do Číny a nabídli ihned finanční prostředky na cestu, dále papíry a zaručili vysoké hodnosti v čínské armádě. Plukovník Hron jim však věc vysvětlil, že se jedná jen o ztrátu Sudet, a že ještě jsme vlast neztratili. Zpravodajsky s námi pracovati nemohli – jednak nevyznali se dobře v evropských poměrech a potom Němci je stále sledovali (na přání Japonska).

⁵⁴ Plukovník gšt. Žarko Verić (1895–?) v Berlíně působil od 15. května 1936 do 14. prosince 1938 a byl skutečně napojen na německé kruhy a na obchodníky zastupující v Jugoslávii německé firmy. To bylo také jedním z důvodů jeho odvolání z jeho berlínského postu. Za informaci autoři děkují panu pplk. Dr. Daliboru Dendovi z Institutu strategických výzkumů v Bělehradě.

⁵⁵ Plukovník Antoni Czesław Tadeusz Szymański (1894–1973).

⁵⁶ „Pomocník“ vojenského přidělence byl obvykle rezident vojenské rozvědky odpovědný za řízení zpravodajských operací. Jméno se nepodařilo ověřit. Může být také krycí.

Švédsko: Švédský vojenský attaché s námi nepracoval, avšak pracoval s námi jeho pomocník, a to ve velice dobrém kontaktu se škpt. Malým. Poněvadž Švédové – jako národ germánský se těšili velké důvěře Němců – měli větší možnost nekontrolovaného pohybu po Německu, dále měli větší přístup i do soukromých rodinných kroužků důstojníků německých a byli hodně zvaní na různé slavnosti provinciálních posádek v Německu, v důsledku toho mohli také snadněji zjistiti, jaké útvary, kde jsou – resp. kde se teprve tvoří. Tyto údaje sděloval „Švéda“ (tak jsme mu říkali) kpt. Malému – který takto na základě jeho informací mohl si sestavit celou síť objevených leteckých (i pozemních) posádek v sev. Německu, Pomořansku a Hanoversku a v okolí měst Celle, Diebholz, Grafschaft-Hoya a v pohoří Harzu.

Amerika: Spolupráce vojenská nebo politická nebo informační – žádná, pouze několik zdvořilostních návštěv při výměně vojenských hodnostářů při americkém velvyslanectví.

Rakousko: Rakouský vojenský attaché plk. gšt. Anton Pohl⁵⁷ (rodák ze Znojma – vychováním Vídeňák), pracoval s námi velice úzce. Býval u nás v úřadě 3-4 krát týdně a dlouho vždy s plk. Hronem nebo kpt. Malým konferoval a přinášel dobrý materiál – hlavně pokud se týká rozložení posádek pěších a motorizovaných útvarů. Poněvadž technicky byl velice nuzně vybaven – skoro nic, proto jsem velice často pro něj pracoval. Aby to nebylo podezřelé, že odnáší od nás nějaký materiál, proto jsem sám osobně mnohokrát odnášel různý materiál do jeho soukromého bytu večer – po uplynutí alespoň šesti hodin po jeho návštěvě.

Šest dnů před pádem Rakouska byl povýšen na generála a dva dny před pádem Rakouska byl internován i s celou rakouskou legací. Tenkrát jsme se obávali, jestli něco Gestapo nenašlo v jeho bytě nebo v kanceláři, co by nás bylo mohlo usvědčiti ze spolupráce s plk. Pohlem (můj rukopis na situačních pláncích, typy našich psacích strojů, poněvadž těmito psacími stroji jsme úředně korespondovali s Attaché-Gruppe u říšského ministerstva války). Poněvadž se nic nestalo, usuzovali jsme z toho, že plk. Pohl závčas předvídal situaci a předem vše zničil. Plk. Pohl mluvil slušně česky, jeho paní částečně, politicky byl Schuschnikovec⁵⁸. Zval naše pány často na čaj nebo večeři a byl zván též opačně.

Získávání zpráv pomocí krajaňských spolků:

V Německu bylo mnoho krajaňských spolků (za nacistického režimu hodně redukovány). V Berlíně byl nejsilnější organizací Sokol a Havlíček (býv. soc. dem.). Dále byly krajaňské spolky v Drážďanech, Bernau, Vratislavi, ve Frankfurtu n/O., Lipsku, Hamburku, Brémách, Düsseldorfu, Mnichově, Magdeburku, v Plavnu a v rúřském uhelném revíru. Spolupráce však nebyla žádná a pokusy vždy ztroskotaly – takže výsledek se rovnal nule, takže naše styky se omezovaly pouze na zdvořilostní návštěvy při příležitostních oslavách v některém spolku nebo při nějakém ochotnickém divadle anebo jsme byli pozváni na plesy anebo na slavnost dožíněk (hlavně do Frankfurtu n/O.).

Náš styk s hlavním štábem 2. oddělení v Praze:

Náš styk a spojení, které jsme udržovali s hlav. štábem 2. oddělení v Praze, možno označiti dvěma způsoby, a to:

- 1) spojení pravidelné a
- 2) spojení nepravidelné

⁵⁷ Plukovník (generálmajor) Anton Pohl (1889–1982).

⁵⁸ Kurt Schuschnigg (1897–1977) v letech 1934 až do anšlusu Rakouska působil jako rakouský kancléř.

1) Spojení pravidelné se provádělo kurýrem, to byl vždy úředník od Zaminy⁵⁹ z Prahy, který přijížděl jednou měsíčně a to přesně vždy každé první úterý v měsíci, odpoledne ve 14 hod. rychlíkem do Berlína. Tento úředník odjížděl z Prahy z Toskánského paláce, kam mu dodalo 2. odděl. hl. št. vždy do stanovené lhůty poštu a všechny zásilky určené pro úřad voj. attaché. Všechny zásilky musely býti dobře zabezpečeny, vloženy do silných pytlů, uzavřených na zámek a opatřeny diplomatickou plombou. Tento kurýr odevzdal poštu určenou pro Berlín vyslanectví a vyslanectví zásilky určené pro voj. attaché nám předalo. Tímto způsobem nám zasílal hl. št. 2. oddělení všechnu poštu k zpracování a vyřízení. Materiál musel býti zpracován tak, aby v sobotu nejdéle do 10 hodin dopol. mohl býti řádně připraven, podepsán, zabalen a opatřen pečeti voj. attaché a byl předán vyslanectví proti potvrzení k další dopravě do Prahy. Kurýrní úředník vždy v sobotu odpoledne odjížděl do Prahy, kam dorazil večer a v neděli ráno Zamini v Praze předalo poštu hl. št. 2. odděl.

Touto cestou jsme zasílali zpracované zprávy a sice:

- a) plk. Horák – event. plk. Hron zasílali svoje zprávy vojenské všeobecně,
- b) Kpt. Malý zasílal svoji zprávu „Zpráva o německém letectvu č....“

Tyto zprávy se zpracovávaly již předem před příjezdem kurýra a obnášely 10-30 stran archového formátu, zprávy kpt. Malého až 80 stran archového papíru a příloh bývalo celé svazky.

Dále touto cestou se vyřizovala korespondence s různými útvary, objednávky knih, periodických něm. voj. časopisů, zpracované výstřižky z novin, materiál vyúčtovací, dále se zasílaly vzorky různého technického materiálu nabízeného německými závody pro různé voj. účely a t. d.

Váha naší pošty obsahovala průměrně 10-20-30-50 kg.

Náklady refundoval hl. št. 2. oddělení přímo v Praze min. zahraničních věcí, a sice podle váhy.

2) Spojení nepravidelné, které jsme prováděli s hl. št. 2. oddělením možno označiti na 5 způsobů a to:

- a) pošta
- b) telegraf
- c) telefon
- d) auto
- e) letadlo

a) Poštovního spojení jsme používali jen pro bezvýznamné zásilky rázu účetního většinou určené jen pro Účtárnu MNO – jako: podepsané listiny gáže – a to snad bylo všechno. Nikdy jsme však nezasílali touto cestou „Vyúčtování zpravodajského paušálu“, poněvadž zde byly vyúčtovány vždy odměny zprav. agentům, účty za zakoupené mapy, knihy, plány různých měst a t. d., a to proto, aby cizí (německá) zprav. služba nemohla při event. otevření kurýrní pošty čerpati, o co jsme se podle účtovaného materiálu zajímali.

Žádal-li nás o něco německý gen. štáb (hodně se zajímali o naše voj. zdrav. předpisy), tedy takové věci jsme někdy také poslali poštou. Dopis byl vždy „Rekomando“ „Expres“ a zaplombován vždy pečeti našeho vyslanectví a adresován jen na MNO – v Praze a teprve vnitřní obálka byla adresována MNO – hl. št. 2. odděl.

b) Telegrafu jsme používali velice často, průměrně 3-4 krátě týdně, vždy když jsme chtěli upozorniti na věci, které nesnesly odkladu; tolikrátě jsme byli asi průměrně vyzýváni hlav. štábem 2. oddělením. Je samozřejmé, že jsme jen šifrovali. Od kampaně proti Rakousku a potom za rakouské okupace jsme denně vypravili 2-8 telegramů a to každodenně ještě před půlnocí, anebo po půlnoci.

⁵⁹ Ministerstvo zahraničních věcí.

c) Telefonu jsme používali skrze domácí telefonní centrálu vyslaneckou, takže vyslanectví mohlo každý náš rozhovor lehce odposlouchávat a taky odposlouchávalo. Proto plk. Hron na návrh kpt. Malého požádal poštovní správu německou o zvláštní linku – která byla nezávislá na centrále našeho vyslanectví. Na telefonování jsme museli být velice opatrní. Jak jsme samo zjistili (a byli též upozorněni jinými voj. přidělenci), byl každý náš rozhovor zachycován ihned na pás.

V době španělské občanské války nás Gestapo stále obtěžovalo fingovanými dotazy, kde možno v Čechách vstoupiti do Španělské bolševické legie anebo jak možno se dostatí ilegálně přes hranice do tábora bolševické legie v ČSR a t. d.

Ve svých soukromých bytech jsme měli všichni telefon – náklad hradil hl. št. 2. odděl., takže i v noci jsme mohli druhému ihned zavolatí.

Konečně telefonu jako spojovacího prostředku s Prahou anebo Praha s Berlínem bylo používáno jen ve věcech osobního málo významného rázu anebo již předem smluveného významu.

d) Bylo-li třeba rychlého osobního zakročení nebo důležitého referátu v Praze, používali jsme auto. Auta jsme měli dvě: jedno plk. Hron (Škoda Superb) a jedno kpt. Malý (Ford). Plk. Horák auto neměl – zakoupil si jej až v r. 1937 – krátce před odjezdem z Berlína. Auta byla osobním vlastnictvím našich pánů a hl. št. 2. odděl. přispíval jim měsíčním paušálem 600 Kč každému a mimo to hradil jim účty za benzin a mazivo. Auta byla garážována ve vyslanecké budově v podzemní moderně zařízené garáži – za poplatek (5 RM měsíčně za auto). Jinak aut jsme používali k cestám na rychlé ověřování různých zpravodajských úkolů.

e) Kpt. Malý – jako letecký důstojník měl povolení od říšského ministerstva letectví míti v Berlíně jednu stíhačku, která byla označena a registrována OK – MAL a to proto, aby jako letecký důstojník nevyšel ze cviku. Letadlo bylo bezplatně hangárováno na voj. oddělení na letišti v Berlíně na Tempelhofu a létat mohl kdykoliv – po předchozím telefonickém ohlášení u patřičných úřadů (u příslušné Lufgau).⁶⁰

Jako reciproci měl povoleno bezplatně hangárování jednoho letadla v Praze německý letecký major Möricke⁶¹ – letecký voj. attaché v Praze a pomocník plk. Toussainta⁶² – vojenského attaché německého v Praze a pozdějšího generála v Praze za okupace.

Ovšem kpt. Malý nedělal vždy cvičné lety a bylo-li potřeba, letěl do Prahy se zprav. materiálem – ne však písemným, jen pouze ústním, poněvadž v případě havárie na německém území by byli mohli Němci dostatí do rukou doklady, které by nás mohly kompromitovati.⁶³

Pro zajímavost nesmím zapomenouti také tohoto: Když od okupace Rakouska se začala proti nám každodenně zvětšovati německá kampaň a štvání jak tiskem, pouliční propagandou, rozhlasem a pohraničními vyvolanými incidenty, dále pak jsme pozorovali, že naše šifrované telegramy jsou velmi pozdě a opožděně dopravovány do Prahy anebo naopak, což jsme zjistili vždy bezpečně takto: Praha (hl. št. 2. odděl.) nám telefonovala kupř. v 8 hod. ráno bleskově již předem smluvený bezvýznamný rozhovor, to znamenalo, že tím okamžikem nám odesílá Hughesem⁶⁴ – skrze ústřednu MNO v Praze, důležitý šifrovaný telegram. Telegram však přišel až odpoledne – třeba ve 14 hodin. To znamenalo, že Němci tento telegram úmyslně zdrželi (ačkoliv byl vždy pilný – státní).

⁶⁰ Správně Luftgau.

⁶¹ Major Friedrich Möricke (1902–1940).

⁶² Plukovník (pozdější generál pěchoty) Rudolf Toussaint (1891–1968).

⁶³ Například dne 24. května roku 1938 škpt. let. Jaroslav Malý se svým letounem proletěl podle přesných zpravodajských instrukcí systematicky celé Sasko. Pro zajímavost lze uvést, že během letu nezaregistroval žádnou zvýšenou aktivitu Wehrmachtu. Ref. 49, s. 113.

⁶⁴ Dálnopisný přístroj.

Proto se pan plk. Hron rozhodl, že si zřídíme krátkovlnnou vysílačku – něco podobného jako měli Maďaři – o čemž jsme byli velice dobře zpraveni (měli vyslanectví hned za námi na Cornelius-ufer). Poněvadž zařízení by bylo bývalo třeba zařídit se svolením vyslanectví, proto plk. Hron se o tom zmínil na vyslanectví – vyslanectví však o tom nechtělo ani slyšeti, poněvadž prý by to dělalo diplomatické obtíže.

Styky s německými vojenskými úřady:

Říšsko-německé ministerstvo války tlumočilo své přání resp. nelibosti vůči našemu úřadu prostřednictvím Attachégruppe. Přednosta Attachégruppe v r. 1936 byl Major i. G. von Pappenheim, který byl později poslán jako attaché do Bruselu.

Potom přišel jako přednosta shora uvedeně skupiny Major i. G. von Mellenthin⁶⁵. Pappenheim-ovy dopisy měly vždy nádech vojenský – avšak uhlazený tón, skrytý do diplomatické formy. Mellentin však naproti tomu byl již nacista, a proto tón jeho dopisů byl již pánovitější (dával též lhůty).

Maršál von Blomberg⁶⁶ zval často plk. Horáka na čaj (společný čaj pro menší partii vojenských přidělců); byl vdovec a hostitelku dělala vždy jeho dcera Marta. Později Blomberg ztroskotal (vystřídal jej Beck svým sňatkem – při kterém fungoval jako svědek Hitler a Göring; krátce po sňatku objevil najednou Himmler⁶⁷ nečestný původ paní Blombergové, čímž se cítili Hitler i Göring kompromitováni (je skutečností, že paní Blombergová – dcera tuctové masérky v Potsdamu – byla písarkou vpašovanou do nejbližšího okolí Blombergova, který se do ní zamiloval a vzal si ji za choť; tuto skutečnost objevil Himmler ihned po sňatku a chtěl se tak zbavit Blomberga, poněvadž se chtěl stát ministrem války).

Generál Oberst Beck⁶⁸ (nástupce Blomberga) býval vůči nám přísný a za sebemenší pohraniční incident nám činil sáhodlouhé poučení.

Jednou v Praze detektivové prohlédli v hotelu německým turistům, zavazadla za jejich nepřítomnosti a ukázalo se, že jsou to němečtí štábní důstojníci. To jsme dostali tentokráte od Becka velkou lekci s upozorněním, že jestli se to v Praze ještě jednou stane a bude opakovat, že nechá bez jakéhokoliv ohledu prohlédnouti naše soukromé byty bez předchozího oznámení. Beck to odůvodňoval tím, že německý důstojník má prý právo v době své dovolené cestovati pro svoji osobní zábavu kam chce a jako turista má prý býti respektován.

Věc tenkrát ovšem byla trochu jiná. Ti detektivové totiž dlouho tyto „turisty“ pozorovali, a když jejich podezření bylo odůvodněné, přikročili k prohlídce zavazadel za nepřítomnosti těchto turistů a to s dobrým výsledkem. Museli jsme se tenkrát pro dobro Evropy a na zákrok německého vyslance mlčeti a „turisty“ propustiti.

General Brauchitsch⁶⁹ přišel po Beckovi. S tímto pánem měl jednou co dělati plk. Hron a vícekrát ne. Tento generál, když nastoupil svůj úřad, nechal si svolati všechny cizí vojenské attaché v Berlíně právě fungující – postavil je do řady jako nováčky a sdělil jim suchou prušáckou formou – dosti nediplomaticky – že jejich úkol v Německu považuje pouze za reprezentativní a nic více. Bude-li prý mu hlášen jen jeden případ odchylný se od jeho přání – požádá prý ihned o odvolání dotčeného vojenského přidělence – a při tom prý významně pohleděl na plk. Hrona (to vypravoval nám v kanceláři plk. Hron ihned, jakmile přišel od Brauchitsche).

⁶⁵ Friedrich von Mellenthin (1904–1997).

⁶⁶ Polní maršál Werner Eduard Fritz von Blomberg (1878–1946).

⁶⁷ Heinrich Himmler (1900–1945).

⁶⁸ Generálplukovník Ludwig August Theodor Beck (1880–1944).

⁶⁹ Heinrich Alfred Hermann Walther von Brauchitsch (1881–1948).

Slušnější vystupování panovalo v ministerstvu letectví, které tlumočilo vždy svoje přání vůči cizím leteckým přidělcům prostřednictvím pplk. Hanesse. Jeho poměr ke kpt. Malému byl vždy – úředně slušný a uhlašený a v případě, že se někdy stalo, že čsl. vojenské letadlo přelétlo trochu německou hranici, činil pplk. Hanesse výtku formou uhlašenou a slušnou. V případě, že německé voj. letadlo přelétlo čsl. hranici – Hanesse ihned se omlouval a v případě, že německé voj. letadlo někdy muselo nouzově přistáti – pplk. Hanesse ihned za případnou pomoc a snadné další odbavení letadla poděkoval.

Major Möricke – německý letecký attaché v Praze. Tohoto pána nám pplk. Hanesse nenáviděl a vyjadřoval se o něm, že je to hrubý pěšácký klacek a varoval kpt. Malého vždy před Mörickem. Jak se kpt. Malý později dozvěděl od jiných německých leteckých důstojníků – příčina vězela v tom, že tyto dva němečtí důstojníci vyrovnávali svoje osobní účty z doby, kdy působili oba na voj. let. akademii v Klado (Klado – asi 25 km od Berlína – 5 km od Potsdamu, byla tam voj. let. akademie).

Na služební cestu do Prahy nám nestačil diplom. pas služební – muselo býti vždy vyžádáno od zahraničního úřadu celní doporučení. V tomto ohledu nám vycházel zahraniční úřad (Auswärtiges Amt) vždy ihned vstříc během ½ hodiny. Toto celní doporučení nás osvobozovalo od jakékoliv celní prohlídky zavazadel.

Na podzim každého roku pořádala v Německu strana NSDAP svůj celoroční sjezd v Norimberku t. zv. „Reichsparteitag“, který trval vždy týden, při kterémto příležitosti tonul vždy Norimberk v samých oslavách, množství řečí a nac. soc. velikášství.

Na tyto oslavy byl pozván vždy celý diplomatický sbor, včetně všech vojenských přidělců. Na tento sjezd byl pozván v r. 1936 a 1937 plk. Horák i kpt. Malý. V roce 1938 obdržel pozvání plk. Hron i kpt. Malý – avšak na pokyn hl. št. 2. odděl. pozvání zdvořile odmítli – poněvadž proti nám zuřila již nacistická propaganda. Pokud se naši páni v r. 1936 a 1937 tohoto sjezdu zúčastnili – dostali již předem volné železniční jízdenky do zvláštního diplom. salonního vlaku – kde předem již na zvláštním jízdním programu měli označeno s kým a vedle koho budou v příslušném oddělení seděti (plk. Horák dostal vždy pozvánku od Attachégruppe z ministerstva války – kpt. Malý od min. letectví).

V době olympiády pořádané v r. 1936 měli jsme všichni tři čestné vstupenky na celou dobu olympiády a na každý den do čestných lůží.

Potravinové lístky začaly v Německu již v r. 1936 a to na: máslo, sádlo a vejce. Těch jsme dostávali třikrát více jako průměrný německý občan.

V době olympiády nás požádala Attachégruppe, abychom chodili a používali hodně uniformu. Jinak jsme používali stejnokroj jen v nejnútnejších případech a při oficiálních příležitostech (sjezd strany v Norimberku, manévry, pohřby něm. státníků a nebo vysokých vojenských hodnostářů). V roce 1937 na pohřbu gen. Ludendorffa⁷⁰ v Mnichově, anebo když měl pohřeb v Berlíně německý voj. attaché v Praze plk. Tschunke⁷¹ a byl pohřben na voj. hřbitově na Nikolasee u Potsdamu. Tenkrát jsme dostali rozkaz z Prahy (1936) položit na jeho rakev věnec. Stalo se tak a stálo to 120 RM. Když plk. Horák a kpt. Malý projevovali vdově po zemřelém soustrast – nepodala jim ruku (byla Češka z Ostravy a byla podepsána na smutečním parte „Božena Tschunke“).

Na rakev gen. Ludendorfa jsme také položili věnec na rozkaz z Prahy s nápisy: Čsl. armáda – náčelník hl. štábu.

Plk. gšt. plk. Toussaint se stal nástupcem plk. Tschunke v Praze ve funkci německého voj. attaché v ČSR. Před tím sloužil u říšského min. války v Attachégruppe a měl na starosti RČS a Jugoslávii. Byl u nás několikrát na zdvořilostní návštěvě. Byl to Bavorák

⁷⁰ Generál Erich Friedrich Wilhelm Ludendorff (1865–1937).

⁷¹ Plukovník Reinhold Fritz Erich Tschunke (1889–1936).

a potomek francouzské šlechty, která emigrovala z Francie do Německa za Ludvíka XVI. a usadila se v Bavorsku. Brzy po svém příjezdu do Prahy si vynutil, aby tehdejší přednosta hl. št. 2. oddělení plk. Hájek⁷² byl zproštěn svého úřadu a nahrazen jiným přednostou. Tento Toussaint nás nejvíce obviňoval, že budujeme na teritoriu ČSR ruská letiště proti Německu a udržujeme prý ruskou leteckou posádku, dále, že jsme prý přímo kontrolováni ruskými důstojníky. Dále si vynutil na nás předložení podrobného seznamu všech důstojníků ruské národnosti, kteří v tehdejší naší armádě sloužili po zhroutilí býv. carské armády a obviňoval nás, že jsou to důstojníci sovětští – nám vnucení. Pamatuji se velice dobře, že jsme si museli tenkrát vyžádati z Prahy z MNO – podrobný seznam všech tehdejších důstojníků ruské národnosti s podrobnými daty a předložit tento seznam Attachégruppe (osobně jsem tento seznam přepisoval do němčiny).

Rok 1938:

Tento rok byl pro nás nejsvůlejší. Koncem února jsme pozorovali, že se začíná připravovat něco v německé armádě. Přesuny vojsk ve větším měřítku a nálada mezi vojskem zvyšovala naši pozornost. Vycházeli jsme i v noci na pozorování.

Dva dny před okupací Rakouska jsem zpozoroval před velitelstvím 13. panc. brigády shromažďování většího počtu tanků různých typů a důstojníci i mužstvo měli všichni novou výstroj a výzbroj. Velitelství bylo maskováno ve zrušeném obchodě, avšak my jsme již dříve věděli, že to není obchod – nýbrž vyšší voj. velitelství. Hlásil jsem hned věc plk. Hronovi, který šel se mnou se také ihned o tom přesvědčiti. Plk. Hron ihned šifroval do Prahy a naznačil, že celá akce směřuje s největší pravděpodobností proti Rakousku a ještě týž den se k nám dostavilo mnoho jiných voj. attaché a naši zprávu potvrdili. Plk. Hron napsal ihned zprávu písemnou do Prahy, ve které mě přímo citoval, že jsem vypátral odjezd a příjezd tohoto velitelství a se zprávou jsem odejel ihned do Prahy a opět se vrátil do Berlína (autem).

Za dva dny Rakousko padlo. Ihned, když říšsko-něm. trupy překročily rakouské hranice, nechal si Göring pozvati k sobě do min. letectví kpt. Malého, kde jej slavnostně ujistil, že vydal právě rozkaz, aby ani jedno letadlo se neopovážilo přeletět hranice ČSR a ujišťoval, že akce byla provedena jen proti Rakousku a doslovně prý řekl kpt. Malému: „Urazím každému chlapovi hlavu, který mně přeletí Vaše hranice.“

Rumunský voj. attaché plk. Antonescu nás ujišťoval, že právě přišel z ministerstva války, kde se mu podařilo zaslechnouti rozhovor dvou vyšších důstojníků, že akce bude blesková a má se zarazit až u Pětikostelí v Maďarsku. Také plk. Antonescu tuto zprávu šifroval ihned svojí vládě do Rumunska a tvrdil, že Němci mají úmysl přepadnouti i Rumunsko, aby se zmocnili benzínu a hosp. zásob, a že chtějí Maďary neutralisovati. Plk. Hron tuto zprávu také šifroval do Prahy. Souhrnně řečeno, od okupace Rakouska se naše situace stále zhoršovala. Někteří vojenští cizí přidělenci se nás začali straniti, aby si u Němců nepokazili důvěru anebo dostali pokyn od svých vlád, aby styky s námi omezili na nejmenší míru. Jeden z takových byl plk. Verić – jugoslávský voj. attaché.

Ve dne v noci jsme byli ve střehu a každou zprávu jsme hlásili šiframi do Prahy. Přešla doba měsíce května – naše první mobilizace. Mezi diplomatickým světem svým gestem jsme stoupili zase v kursu. Švédský pomocník voj. attaché nám dokonce prozradil, že naše mobilizace působila na Hitlera tak, že prý ve své hysterii i plakal (to prý se dozvěděl od jeho osobního lékaře – který měl za ženu Švédku).

V červnu a před našim sokolským sletem v r. 1938 v Praze – bylo trochu zdánlivé ticho – avšak po sokolském sletu se proti naší republice a proti nám v Berlíně rozpoutala něm.

⁷² Plukovník gšt. František Hájek (1894–1943).

propaganda tiskem, rozhlasem, plakáty, brožurami a urážkami v plné síle. Pracovali jsme ve dne v noci. Poněvadž jsme práci nemohli naprosto zdolati, vyžádal si plk. Hron ještě jednu sílu důstojnickou. Byl nám poslán a přemístěn do Berlína npor. Vozabal Julius⁷³ (od pěš. pluku 2), který byl pověřen hlavně jezdit autem v okolí Berlína podle potřeby i dále a pozorovati přesuny vojsk a pohyby civ. dělníků, kteří byli v masách mobilizováni a celé vláky zasílány do našeho pohraničí a na západ na Siegfriedovu linii.

Německo již nic neskrývalo a opevňovalo se plnou parou. Nebude snad nezajímavé, jakým způsobem se prováděla mobilizace dělnictva všeho druhu na opevňovací práce, hlavně zedníků, betonářů, tesařů, truhlářů a vůbec všech odvětví stavebního dělnictva (několik takových povolání se nám podařilo získati a poslali v originále na hl. št. 2. odděl.). Dělník dostal přímo do bytu doručené povolání (přinesl policista) od Wehrkreis – Komanda – a to třeba jen 6 hodin před odjezdem, kupř. takového znění:

Dostavte se dnes v....hodin na Anhaltské nádraží, nástupiště č...., kde se prokažete tímto předvoláním. Vezměte sebou: 3 páry prádla, dvoje šaty, dobrou obuv a jídelní nádoby s příborem. Poněvadž jste tesař, vezměte sebou pilu a sekeru. Další potřebné nářadí bude Vám opatřeno. Toto povolání se považuje ve smyslu zákona za důvěrné, a proto nesmíte nikomu oznamovati svůj odjezd. Neuposlechnutí tohoto nařízení se trestá (a byl uveden hned výměr trestu a následky).

Kam kdo pojede – to nevěděl. Nějaký doprovod na nádraží manželkou nebo příbuznými nebyl připuštěn.

Poněvadž naše auta (Škoda a Ford) byla hned nápadná pro svoji stavbu mezi vozy značek německých továren, zakoupili jsme pro npor. Vozabala (na rozkaz hl. št. 2. odděl.) vůz německé značky Adler přímo z továrny ve Frankfurtu n/M. a jeho cena tenkrát byla (po diplomatické slevě) 4200 RM. Npor. Vozabal – podle vyjádření plk. Hrona neuspokojoval svojí prací a hodil se více pro účely reprezentativní a byl plk. Hronovi do Berlína vnucen. Na vánoce roku 1938 byl npor. Vozabal odvolán z Berlína zpět do Prahy a měl nastoupiti službu u jednoho horského pluku na Slovensku, tam však nenastoupil a šel do civilu. Zajížděl potom a byl viděn v Berlíně – aniž by byl alespoň ze zdvořilosti navštívil plk. Hrona.

Pozvání na naše čsl. manévry v r. 1938 Němci odmítli a naši páni od Němců žádné neobdrželi. Boykot proti nám vznikl všude.

Norimberský sjezd strany NSDAP se skončil (1938) a zášť proti nám vypukla plnou silou. Plk. Hron (asi 16. září) odejel narychlo do Prahy vlakem (autem nemohl, poněvadž já jsem musel zůstat s kpt. Malým v Berlíně na střehu) pro poslední instrukce a přivezl sebou na pomoc šrtm. Kotlanda⁷⁴, abych já byl uvolněn pro zpravodajství pouliční a venkovské, poněvadž jsem znal dobře Berlín a okolí a měl jsem projety skoro všechny provincie Německa.

Zuření proti nám se stále stupňovalo. Když jsme nechali déle stát vůz před domem nebo před vyslanectvím, často se stalo, že jsme měli vůz polepený hanlivými nápisy – ba i kliky u vozu natřeny trusem.

Místní Češi – v Berlíně usazení dlouhá léta, byli zatýkáni a odvečeni do vazby na policejní ředitelství na Alexandrovo náměstí. Asi 150 spolkových činitelů Čechů ušlo zatčení tím, že utekli včas na naše vyslanectví.

Asi 10 uniformovaných a štáb tajné policie hlídal stále budovu našeho vyslanectví ve

⁷³ Nadporučík Julius Vozabal (1911–?) v letech 1936 až 1937 působil jako zpravodajský důstojník u Pěšího pluku 2 v Litoměřicích. Dne 1. května 1938 došlo k jeho přidělení k úřadu vojenského přidělence v Berlíně. V roce 1939 pak přemístěn Horskému pěšímu pluku 4. ABS, f. Mapy zpráv zpracované studijním ústavem MV (f. Z), sign. 6-314-2, fol. 647–648.

⁷⁴ Nepodařilo se zjistit více informací.

dne v noci; v sousedním domě na Friedrich-Wilhelm Strasse policie vyklidila jeden byt a z tohoto bytu nás stále pozorovala a k tomu účelu měla také zřízení zvláštní telefonní linku (polní kabel). Dne 26. září nám Němci odřekli přístup k telegrafu.

Dne 20. září jsme odeslali svoje manželky a rodiny večerním rychlíkem do vlasti anebo do jiných států. Paní Hronová odejela do vlasti, já jsem odeslal svoji manželku do vlasti společně s dámami našich úředníků z vyslanectví a konsulátu. Paní Hofmanová odejela do Anglie, paní Nová do Holandska. Plk. Hron společně se mnou uzamkl svůj soukromý byt (ve kterém byly dva pokoje se státním nábytkem, zakoupeným hl. št. 2. oddělení), služební personál poslal také do Čech, já jsem svůj byt také opustil a žili jsme všichni společně v kanceláři na vyslanectví. Pouze kpt. Malý a npor. Vozabal chodili do svých bytů (bydleli v sousedství vyslanecké budovy). Já a šrtm. Kotland jsme spali asi 3 neděle v rozkládacích křeslech v naší kanceláři. Spát se chodilo až k ránu. Stravování bylo velmi obtížné, poněvadž nám neměl kdo vařit a v restauracích na nás pohlíželi z patra a neochotně. Pevně jsme doufali, že Anglie a Francie nás neopustí. Počítali jsme každou chvíli s vypuknutím války. Kpt. Malý mě vzal sebou do garáže, kde jsme načerpali asi 10 l benzínu a v případě, že válka vypukne, že spálíme vyslanectví. O tom plk. Hron nevěděl. Na vyslanectví byla velká pec – speciálně zřízená na spalování spisů. Zde jsme počínajíc dnem 20. září 1938 spálili všechny spisy, fotomateriál a všechno to, co nebylo třeba, aby se Němcům dostalo do rukou. Dne 22. září přebíral naši budovu pod ochranu irský konsul, ne Švýcaři – jak bývá zvykem.

Návštěvy cizích voj. attaché ustaly úplně – až na čestné výjimky: bylo to rumunský voj. attaché plk. Antonescu, Belgičan (nástupce gen. Schmita), Litevec a Rus. To bylo všechno.

Přišla katastrofa mnichovská – která na nás působila velmi depresivně – ale museli jsme i to spolknouti. Němci jásali a úmyslně chodili kolem našeho vyslanectví slavnostní průvody SS a SA. Sudeťáci chodili masově na náš konsulát a ostentativně vraceli doklady, které svědčili o jejich státní příslušnosti ČSR.

Německé úřady odvolaly policii v okolí budovy našeho vyslanectví a začaly býti k nám velice přívětivé a ve všem vycházely vstříc.

Pro nás však nastaly ponížující a pokořující dny. Němci – třeba již v hezké formě – už nám jen diktovali. Hned žádali to neb ono a chtěli o všem přesné údaje.

K našemu vyslanectví přijela z Prahy celá řada vysokých úředníků z různých ministerstev. Přijel i z voj. zem. ústavu škpt. Johánek⁷⁵ a jeden poručík, kteří pracovali celé dny a noci na nové úpravě mapové II. republiky podle pokynů delimitační komise. Dotčený poručík (Myška⁷⁶) se za 5 dní nervově zhroutil a musel býti odeslán do Prahy.

Přijel gen. Husárek⁷⁷ a plk. Štěpánský⁷⁸ se svými spolupracovníky⁷⁹ a chodili spolupracovati podle pokynů vlády do delimitační komise. Němci jich ubytovali v hotelu Tiergarten a na jejich služebních cestách do komise a na vyslanectví je doprovázel vždy – na ochranu – detektiv.

Doprovázel jsem často plk. Hrona na zasedání delimitační komise, kde byl také členem.⁸⁰

Místnost č. 200, v domě č. 274 na Wilhelmstrasse v Berlíně dostala ode mne název: Hrob našeho státu. Na tyto události nerad vzpomínám, poněvadž jsem se z toho částečně nervově zhroutil.

⁷⁵ Nepodařilo se zjistit více informací.

⁷⁶ Nepodařilo se zjistit více informací.

⁷⁷ Divizní generál Karel Husárek (1893–1972).

⁷⁸ Plukovník gšt. Hynek Štěpánský (1888–?).

⁷⁹ K dalším blízkým spolupracovníkům div. gen. Karla Husárka patřil pplk. gšt. Josef Jirka (1896–1942). Ref. 49, s. 32.

Potom nastala restrikce personálu a v Berlíně zůstal jen plk. Hron, kpt. Malý a šrtm. Kotland. Já jsem odešel dne 6. ledna 1939 do Prahy i s bytovým zařízením a byt převzal po mně šrtm. Kotland. Plk. Hron se navrátil z Berlína v květnu 1939⁸¹ a často jsme spolu hovořili o událostech v Berlíně.

Na konci musím vzpomenouti plk. Hrona, že po svém zatčení strávil několik let v německých koncentračních táborech a zemřel v r. 1945 v květnu v koncentračním táboře ve Flossebürgu. Kpt. Malý jako letec zemřel po svém zranění v Anglii.

Já osobně jsem měl příležitost vidět budovu našeho vyslanectví na konci r. 1942. Jezdil jsem za svým synem do Magdeburgu, kde byl zavřen v koncentračním táboře a při příležitosti jsem jel také do Berlína. Budova byla již úplně rozbita a ležela v troskách – jakož i budovy jiných vyslanectví, které s námi sousedily.

Závěrem

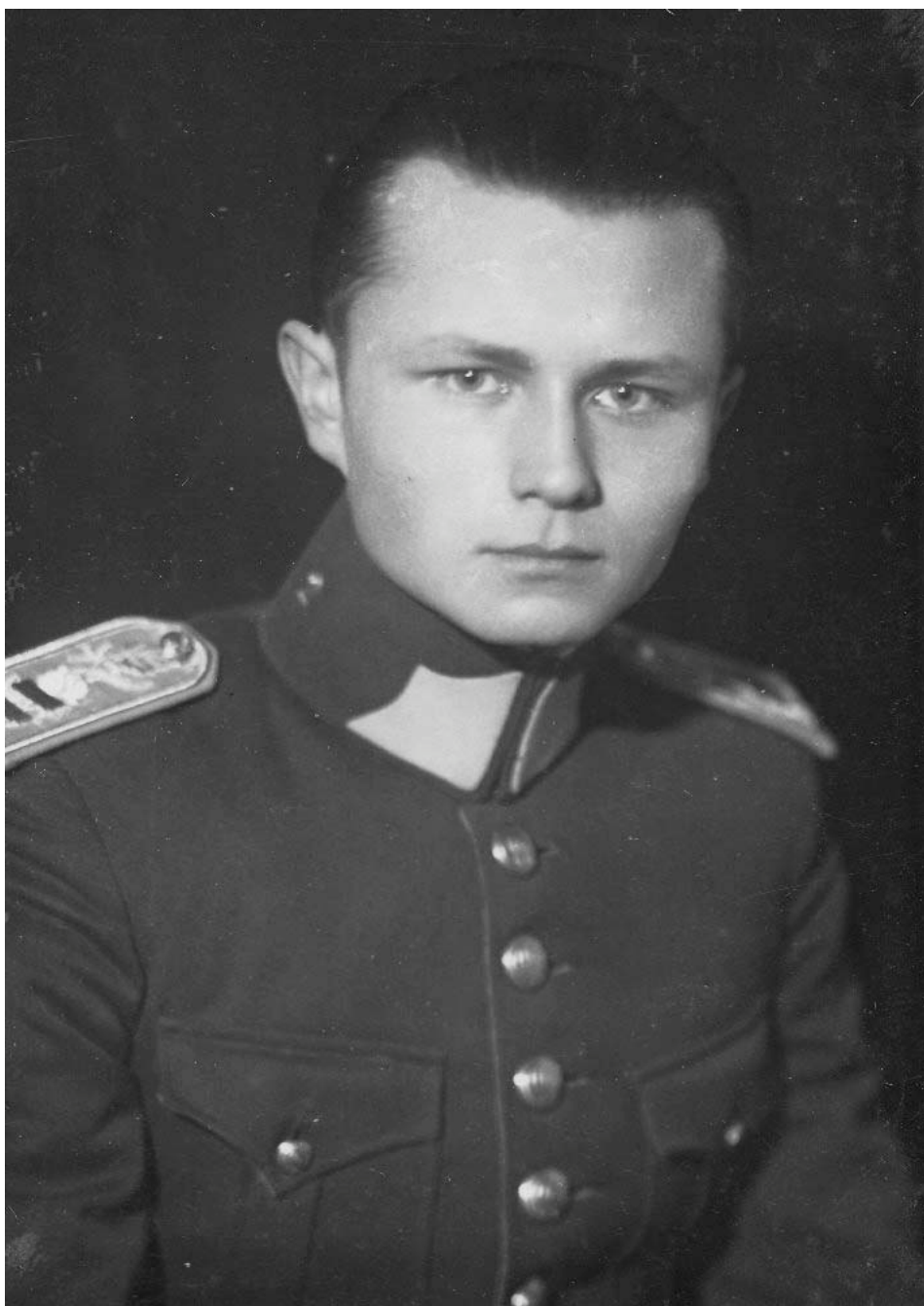
Předkládaný text přináší unikátní svědectví přímého účastníka historických událostí, příslušníka úřadu čs. Vojenského atašé v Berlíně. Z mezinárodního hlediska konce 30. let 20. století se zcela určitě jednalo o jeden z nejexponovanějších zahraničních postů našeho státu. Přes nespornou důležitost berlínského úřadu plk. gšt. Antonína Hrona se k jeho konkrétnímu fungování a aktivitám zachovalo zoufale málo relevantních archivních pramenů, jak je již koneckonců zmíněno úvodem práce. I když náš autor, doposud neznámý rotmistr kancelářské služby, nebyl z titulu své funkce do klíčových záležitostí zasvěcen, můžeme mít uvedenou zprávu, navíc s přihlédnutím k pramenné nouzi, za jedinečné svědectví. Jisté také je, že zveřejněný text nově potvrzuje či mírně doplňuje dosud publikované výsledky bádání historiků věnující se problematice vojenské zpravodajské služby v období meziválečné ČSR. Dokument tak i přes své zjevné limity přináší nejen cenný postřeh, ale také celou řadu kuriozit ze života berlínského úřadu československého vojenského přidělence. Samozřejmě nelze mít za vyloučené, že v blízké či vzdálenější budoucnosti dojde ze strany odborné veřejnosti ke korekci nebo doplnění uvedené problematiky.

⁸⁰ Je důležité uvést, že v Praze nechtěli nechat první fázi jednání o vojenských otázkách územních změn bez československé přítomnosti. Bylo totiž zřejmé, že se českoslovenští zástupci do Berlína nedostanou včas. Do Zahraničního úřadu byl tak povolán vojenský přidělenec plk. gšt. Antonín Hron. Jeho civilním protějškem se stal legační rada československého vyslanectví Miroslav Schubert. Jednání se účastnil také škpt. let. Jaroslav Malý. Plk. gšt. Hron zůstával jednání přítomen, i když se hlavní iniciativa posléze přenesla na delegaci div. gen. Husárka. Ref. 49, s. 37–38.

⁸¹ Podle záznamů v kvalifikačních listinách se plk. gšt. Hron a škpt. let. Malý z Berlína vrátili dne 30. června 1939. VÚA-VHA, Sb. Kvalifikační listiny, Kvalifikační listina Antonína Hrona, nar. 1891.

Plk. gšt. Antonín Hron na civilní podobence z konce 30. let 20. století (NA Praha)

Jaroslav Malý v hodnosti poručíka na snímku z roku 1926 (VHA Praha)

Plk. gšt. Antonín Hron s Adolfem Hitlerem v Berlíně (VHA Praha)

Seznam použité literatury:

DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa. Díl II., Biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*. Praha : Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2285-1.

FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav. *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920–1938*. Praha : Libri, 2006. ISBN 978-80-7277-256-8.

STRAKA, Karel. *Vojáci, politici, diplomaté. Československá vojenská delegace na jednáních mezinárodního výboru v Berlíně a odstoupení českého pohraničí v říjnu 1938*. Praha : AVIS, 2008. ISBN 978-80-7278-430-1.

STRAKA, Karel. *Rekonstrukce československé agenturní sítě a jejich výsledků z let 1933–1939 (Zpravodajské ústředí)*. Praha : MO ČR, 2017. ISBN 978-80-7278-709-8.

Vojenské osobnosti československého odboje 1939–1945. Kol. aut. Praha : AVIS, 2005. ISBN 80-7278-233-9.

ZUDOVÁ – LEŠKOVÁ, Zlatica. *Zapomenutá elita. Českoslovenští vojenští diplomaté v letech 1938–1945*. Praha : Mladá fronta, 2011. ISBN 978-80-204-2165-4.